

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DERVİŞ GUBÂRÎ’NİN GAZAVÂT-NÂME-İ MİDİLLİ ADLI ESERİNİN
BAĞLAMLI DİZİN VE İŞLEVSEL SÖZLÜĞÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Sibel AYDIN

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN

“Bu tez/....../2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	İMZA

KABUL VE ONAY

Sibel AYDIN tarafından hazırlanan “Derviş Gubârî’nin Gazavât-nâme-i Midilli Adlı Eserinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü” başlıklı bu çalışma, tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN
(Danışman)

Üye :

Üye :

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih vesayılı kararıyla onaylanmıştır.

Yrd. Doç. Dr. M. Said CEYHAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Derviş Gubârî’nin Gazavât-Nâme-i Midilli Adlı Eserinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü” adlı Yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../ 2018

Sibel AYDIN

ÖN SÖZ

Yüksek lisans öğrenimim boyunca bana destek olan, tez konusunu belirleme, araştırma ve tamamlama aşamasında benden yardımlarını esirgemeyen, daima fikir alışverişinde bulunabildiğim, bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN'e, lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen ve değerli bilgilerini benimle paylaşan saygı değer hocalarım Yrd. Doç. Dr. Fahrünnisa BİLECİK ve Yrd. Doç. Dr. Nevnihal BAYAR'a teşekkür ederim. Hem mutluluğumu hem de üzüntümü paylaştığım kıymetli arkadaşlarım Asuman DOĞAN, Ceyda HATIL, Ceyhan KIZILTEPE, Elif ULUOCAK, Merve AY ve Özlem YILDIRIM'a, hayatım boyunca beni her zaman destekleyen, her zaman yanımda olan ve benden yardımlarını esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkür ederim.

Sibel AYDIN
Bartın, 2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Derviş Gubârî'nin Gazavât-nâme-i Midilli Adlı Eserinin Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü

Sibel AYDIN

Bartın Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Kürşat Şamil ŞAHİN

Bartın-2018, Sayfa: XI + 102

Kelimeler zamanla kullanıldıkları anlamlardan yavaş yavaş uzaklaşmıştır ve sonraki dönemlerde bu sözcüklerin anlaşılması zorlaşmıştır. Bu anlam karmaşasını önlemek ve kelimeleri daha iyi anlamlandırmak için çeşitli çalışmalar ve sözlükler hazırlanmıştır.

Bu çalışma, 16. yy divan şairi olan Gubârî'nin, Gazavât-nâme-i Midilli adlı mesnevisinin hem bağlamlı dizinini hem de fonksiyonel hale getirilmiş sözlüğünü içermektedir. Eserdeki kelimelerin kullanıldıkları bağlama göre nasıl bir değişiklik gösterdiği ve çağrışım kazandığı ortaya çıkarılmış böylece, Gazavât-nâme-i Midilli'nin işlevsel sözlüğünü hazırlamak amaçlanmıştır. Gazavât-nâme-i Midilli üzerine Ömer Özkan'ın hazırlamış olduğu "Gazavât-nâme-i Midilli (Midilli Kıssası)" adlı eseri bulunmaktadır. Çalışmamızda bu eser temel alınmıştır ve Gubârî'nin eserinde kullandığı zengin kelime hazinesiyle sözcüklere kattığı anlamlar birleştirilerek şairin kendine özgü sözvarlığını açığa çıkarmak hedeflenmiştir. Böylelikle bugüne kadar kapsamlı bir şekilde ele alınmamış olan Gazavât-nâme-i Midilli mesnevisinin bağlamlı dizinini oluşturup fonksiyonel sözlüğü oluşturulmuştur.

Bu çalışma sonucunda şairin kendine özgü üslubunun ortaya çıkarılması ve başta üslup çalışmaları olmak üzere tarihsel sözlük çalışmaları, Osmanlı kültürü, savaş taktikleri, yöntemleri, savaş aletleri, coğrafi yer adları, tarihi şahsiyetler, denizcilik terimleri, bazı davranışlar ve inanışlar hakkındaki bilgilere katkı sağlanması amaçlanmıştır. Kelimeler anlamlandırılırken kaynakça bölümünde belirtildiği üzere eski-yeni birçok çalışmadan faydalanılıp Gubârî'nin eserinde kelimelere yüklediği anlam en doğru şekilde yansıtılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gubârî; bağlamli dizin; işlevsel sözlük; üslûp.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

Concordance And Functional Glossary Of Gazavatname-i

Midilli Work By Dervish Gubari

Sibel AYDIN

Bartın University

Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Supervisor: Asst. Prof. Kürşat Şamil ŞAHİN

Bartın-2018, Page: XI + 102

The words gradually digressed from what they used to mean over time, and it became difficult to understand these words in later periods. Various works and dictionaries have been prepared to prevent this complexity of meaning and to explain the meaning better.

This study contains both the concordance and functional glossary of Gazavat-name-i Midilli Masnavi by Gubari, the 16th century divan poet. It has been attempted to find out how the words in the works vary according to the context in which they are used and have earned connotations. Thus, it is aimed to prepare the functional glossary of Gazavat-name-i Midilli. There is a work Gazavat-name-i Midilli (Midilli Story) which Ömer Özkan has prepared in respect of Gazavat-name-i Midilli. Our study is based on this work. Thus, it is aimed to bring out the peculiar vocabulary of the poet by combining the meanings of the rich vocabulary used by Gubari in his work with the meanings of the words, Thereby, the concordance and functional dictionary of Gazavat-name-i Midilli Masnavi, which has not been extensively discussed up to now, was created.

In this study, it is aimed to contribute to the information about historical glossary studies, Ottoman culture, war tactics, methods, war devices, geographical place names, historical figures, maritime techniques, some behaviors and beliefs, especially the exposition of the poets own style and stylistic works. While the meanings of the words are being explained, it is tried to reflect the most accurate meaning that Gubari put into words in his poems by means of former and later studies, as mentioned in the bibliography section.

Key Words: Gubari; concordance; functional glossary; literary style.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
BEYANNAME.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. GUBÂRÎ VE GAZAVÂT-NÂME-İ MİDİLLİ.....	4
1.1. Gazavât-nâme-i Midilli.....	4
1.1.1. Giriş Bölümü.....	5
1.1.2. Konunun İşlendiği Bölüm (Asıl Bölüm).....	8
1.1.3. Sonuç Bölümü.....	11
2. GUBÂRÎ'NİN DİLİ, ÜSLÛBU VE SÖZ VARLIĞI.....	12
2.1. Ses, Söz ve Anlam.....	12

2.1.1. Ünlemler	12
2.1.2. Edatlar	14
2.1.3. Bağlaçlar	17
2.1.4. Edebi Sanatlar	19
2.2. Sözcükler	28
2.2.1. Zıtlıklar	28
2.2.2. İkilemeler	33
2.2.3. Birleşik Fiiller	37
2.2.4. Arapça-Farsça-Türkçe Tamlamalar	41
2.2.5. Deyimler ve Atasözleri	43
3. ŞAİRİN PSİKOLOJİSİ, FİİL VE HÂL TASVİRLERİ	46
4. GAZAVÂT-NÂME-İ MİDİLLİ'DE GEÇEN SAVAŞ VE MUSİKİ ALETLERİ ..	76
SONUÇ	86
KAYNAKLAR	88
ÖZGEÇMİŞ	102

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
No	No
Ek A. Gazavât-nâme-i Midilli(Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)Kullanma Klavuzu.....	92
Ek B. Metin.....	93

KISALTMALAR DİZİNİ

AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
b.	: Beyit
C	: Cilt
hzl.	: Hazırlayan
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
S	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
vb.	: Ve benzeri
yay.	: Yayını/ yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
Yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Klasik Türk şiirini daha iyi anlamlandırmak için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde çeşitli bakış açıları gelişmiş, birçok yöntem ve proje oluşturulmuştur. Tez çalışmamız bu amaç doğrultusunda gelişmiştir ve Gazavât-nâme-i Midilli'nin bağlamli dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanmıştır.

Batı'da farklı metinlere uygulandığı ve olumlu sonuçlar elde edildiği için yaygınlaştığı görülen bu tip çalışmalar “concordance” olarak isimlendirilmiş ve bizden önce Türkiye’de aynı tarz yapılan bir başka çalışma “bağlamli dizin ve işlevsel sözlük” olarak nitelendirilmiştir. Batı'da önce kutsal kitapların bağlamli dizinleri üzerinde çalışılmış, sonraları Sheakespeare'den Proust'a değin büyük şair ve yazarların yapıtlarından oluşan külliyatlarının bağlamli dizinleri ortaya çıkarılmıştır. Doğu edebiyatlarında bağlamli dizini çıkarılarak işlenmiş çalışma olarak yalnız Hafız Divanı tespit edilebilmiştir” (Şenödeyici, 2011: 1.) “Albert S. Cook'un 1911 yılında yayımladığı bağlamli dizin, bir Anglosakson destanı olan Beowulf metnini esas almaktadır. Sheakespeare'in eserleri üzerine de benzer çalışmalar yapılmıştır. Horace Howard Furness, 1875 yılında, A. M John Bartlett ise 1990 yılında Sheakespeare'in şiirlerinin bağlamli dizinini yayımlamışlardır. Eugene F. Shewmaker, 1996 sanatçının şiirlerinde ve oyunlarda geçen yabancı sözcükleri konu alan bir başka concordance hazırlamıştır. Lane Cooper, 1911 yılında William Worthsworth'un ve 1916 yılında Horace'ın eserlerinin bağlamli dizinini yayımlamıştır.” (Tuncer, 2016: 1.)

Türkiye’de bu alanda yapılan ilk kapsamlı çalışma Furkan Öztürk'ün Bakî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlüğü)'dür. Bu tür çalışmalar Klasik şiirimize ait metinlerin günümüzde anlaşılması için kullanılabilecek önemli kaynaklardır. Okuyucu tarafından anlaşılmamak Klasik Türk şiirinin büyük bir sorunu haline gelmiştir. Sözcüklerin hangi anlama geldiğinin ve hangi bağlamda kullanıldığının bilinmemesi büyük bir problem teşkil etmiştir. Bu durum okuyucunun yapılan gönderimleri tam olarak anlamamasına sebep olmuştur. Bu anlam karmaşasını ortadan kaldırmak amacıyla yapılan çalışmalar sonucu oluşturulan concordance tipi sözlükler; sözcüklerin eserde hangi anlama geldiğini belirtmek amacıyla, farklı kullanımları arasında karşılaştırma yapabilme imkânı sunmaktadır.

“Eugene F. Shewmaker, Sheakespeare örneğinden hareketle, concordance tipi sözlüklere ihtiyaç duyulmasının nedenini şu cümlelerle açıklar: “Sheakespeare'nin eserlerinin tam olarak anlaşılabilmesinin önündeki en büyük engel, açıkça söylemek

gerekirse, okuyucunun sözcüklerin ne anlama geldiğini anlamadaki yetersizliğidir. Birçok şairin ve oyunun metninde, problemleri bir sözcüğün sayfaya ilâve edilen notlarla açıklanışı da bu durumun bir göstergesidir. Bu notlar çoğunlukla, doğal olarak, parçanın heyecan uyandırabilecek hissiyatının kaybolup gitmesine neden olan geri dönüşler gerektirir.” (Şenödeyici, 2011: 2.)

Günümüz dilbilimcileri, sözcüğün tek başına bir anlam ifade etmeyeceğini, kelimelerin kullanımları ile anlam kazanacağını kabul etmişlerdir ve bu kullanımların toplamı sayesinde sözcüğün anlamının oluşacağını belirtmişlerdir.

Klasik Edebiyat dönemine ait metinlerin bütün okuyucu kitlesine ulaşabilmesi yani anlaşılması için bağlamlı dizin ve işlevsel sözlükler hazırlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sonucu Bakî, Nâilî, Edirneli Şevkî, Hayâlî Bey, Adlî, Yenişehirli İzzet, Amrî divanlarının bağlamlı dizin ve işlevsel sözlükleri oluşturulmuştur. Bu çalışmalarda ilk önce divanların söz varlığı ortaya konmuş, üslûp incelemesine yer verilmiştir. Bağlamlı dizin bölümünde tespit edilen kelimeler, alfabetik madde başlıkları altında toplanmış ve eserde kullanım sıklıkları verilmiştir. İşlevsel sözlük kısmında ise, sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre nasıl bir anlam kazandığı tespit edilmiştir. Anlam verilirken kullanılan kaynaklar referans olarak gösterilmiştir.

Gazavât-nâme-i Midilli ile ilgili yapılan bu çalışma, diğerlerinden farklı bir özelliğe sahiptir. Eser, adından da anlaşılacağı üzere tarihi bir olayı anlatmakta ve bu bağlamda içerisinde çok sayıda savaş terimi barındırmaktadır. Gubârî ve Gazavât-nâme-i Midilli üzerine çok fazla çalışma ve inceleme bulunmamaktadır. Bu sözlükle eserin anlam dünyasının daha da anlaşılır kılınması hedeflenmiştir. Eserdeki sözcüklerin kullanıldıkları bağlama göre çeşitli anlamlandırmalar yapılmıştır. Anlamlandırma yapılırken en mantıklı ve makul olan manalar tercih edilerek kelimeler açıklanmaya çalışılmıştır. Bazı sözcüklerin eserde kullanım bağlamlarına göre sözlükte olan anlamlarının dışındaki anlamlarda kullanıldıkları fark edilmiş ve şairin beyitte kelimelere yüklediği değişik anlamlar da sözlüğe eklenmiştir.

Gazavât-nâme-i Midilli'nin bağlamlı dizin ve işlevsel sözlüğü hazırlanırken Ömer Özkan'ın hazırladığı Gazavât-nâme-i Midilli (Midilli Kıssası)'den yararlanılmıştır. Örnekler verilirken her beytin sonrasında kaçınıcı beyit olduğu belirtilmiştir.

Yapılan çalışma için “concordance” programı olarak Tebdiz kullanılmıştır. Tebdiz, yani “Türk Edebiyatı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlüğü” adlı program sayesinde birçok edebi eserin sözlüğü hazırlanmaktadır. Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak’ın öncülüğünde Gazi Üniversitesi tarafından desteklenen proje ile sözlük çalışmaları daha kolay ve hızlı bir hale gelmiştir. Program sayesinde, programa kaydedilen sözcükler parçalanarak, her sözcüğe tek tek anlam girilmesi sağlanmıştır. Sözcükler kullanıldıkları bağlama göre anlamlandırılmıştır ve sisteme kaydedilmiştir. Kullanıcı istediği zaman kaydedilen bu kelimelerin ve anlamlarının dökümünü elde edebilmektedir. Program sayesinde ek-kök çalışması yapılmıştır ve kelimeler köklerine ve eklerine ayrılarak anlamlandırılmıştır. Bu da hem dil bilim çalışmalarının daha kolay yapılmasını sağlamıştır hem de kelimelerin anlamlarının, tarihsel süreçte nasıl bir değişiklik gösterdiğini görme imkânı sunmuştur.

1. GUBÂRÎ VE GAZAVÂT-NÂME-İ MİDİLLİ

Gazavât-nâme-i Midilli, 16. yüzyılın ilk yarısında kaleme alınmıştır. Eserin, Gubârî adlı bir şaire ait olduğu bilinmektedir. Ancak yazar hakkında elimizde çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Bazı kaynaklarda eserin müellifi olarak Akşehirli Abdurrahman b. Abdullah el-Gubârî gösterilmiştir. Fakat eser incelendiğinde elde edilen bilgilere göre bu eserin Akşehirli Gubârî'ye ait olması mümkün değildir. Eserde anlatılan hadiseler 25 Cemaziyülevvel 907 (1501) yılında meydana gelmiştir. Ayrıca, eserde II. Bayezid'i ve askerlerini öven beyitler yer almaktadır. Bu beyitlerden yola çıkıldığı zaman eserin sultana ithafen yazıldığını veya sultanın beğenisine sunulduğunu görmekteyiz. Sultana sunulmak için yazılmasa bile en azından o dönemde eserin yazılmaya başlandığını söylemek mümkündür. Akşehirli Gubârî'nin ölüm tarihi ise 1566'tır. Bu bilgilerden hareketle eserin Akşehirli Gubârî'ye ait olmadığı ve Akşehirli Gubârî'den daha önce kaleme alındığı düşünülmektedir. Eseri günümüz harflerine aktaran ve eser üzerine kapsamlı bir çalışma yapan Özkan; *“Sonuçta Gazavât-nâme, şairin kendi ifadelerinde de görüleceği üzere, Gubârî adlı bir şaire aittir. Ancak bu kişinin, kaynaklarda geçen Gubârî adlı şairlerden hangisi olduğunu tespit etmek ise şu anki bilgilere göre mümkün görünmemektedir.”* açıklamasını yapmaktadır (Özkan, 2007: 11.) Ayrıca şair beyitlerinde kendisinden bahsederken sadece Gubârî adını söylememiş, “âşık”, “dervîş” ve “dervîş-i dil-rîş” olarak da kendine seslenmiştir.

1.1. Gazavât-nâme-i Midilli

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar (Nu.1285) bölümünde bulunan Gazavât-nâme'nin tek nüshası vardır. Bu nüshanın tavsifi ise şöyledir: 230x165-120x80 mm ölçülerinde, 11 satır, 66 varak, harekeli nesih, ciltsiz, bazı sayfalar yıpranmış ve dağılmış.

Başı:

Kilîd-i genc-i esrâr-ı hâkîm

Bi-ismillâhiraḥmānirrahîm

Sonu:

Gördiler ol ḥâli anda câzi'ün

Didiler innâ ileyhi râci'ün

Nüşhanın sonunda, eserin kim tarafından, nerede ve hangi tarihte istinsah edildiğini bildiren bir “ketebe kaydı” veya kime ait olduğunu vs. bildiren herhangi bir kayıt da yer almamaktadır. (Özkan, 2007: 12.)

Midilli Gazavât-nâmesi, mesnevi nazım biçimiyle yazılmıştır. İçerisinden 21 mesnevi bulunmaktadır ve mesneviler “Mefâ’îlün Mefâ’îlün Fe’ûlün” kalıbıyla yazılmıştır. Şair, 1408-1418 arasındaki beyitleri, Fâ’îlâtün Fâ’îlâtün Fâ’îlün kalıbıyla yazmıştır.

Gazavât-nâme-i Midilli, mesnevi nazım biçimiyle yazılmıştır. İçerisinde 21 başlık ve 1418 beyit bulunmaktadır. Eser konusu bakımından Gazavât-nâme sınıfına dâhil edilmektedir. Gazavât-nâme, özellikle Osmanlılarda Hristiyan devletlere karşı yapılan savaşları anlatan eserler anlamına gelir. Bu eserlerin içeriğinde, dini, tarihi ve mitolojik unsurlar yer almaktadır. Şairler, kazanılan başarıları genellikle dini motiflerle açıklamıştır. Gazavât-nâme-i Midilli’yi incelediğimizde savaş taktikleri, yöntemleri, savaş aletleri, coğrafi yer adları, tarihi şahsiyetler, denizcilik terimleri, gaziler, erenler, bazı davranış ve inanışlar hakkında bilgiler yer aldığı görülmektedir. Bu özellikleri bakımından eser, yazıldığı dönemin sosyo-kültürel yapısı hakkında da bilgiler barındırmaktadır.

Eser genel olarak 1501 yılında Batı Hristiyan dünyasının birleşerek Midilli Adasına saldırmasını ve bunun sonucunda meydana gelen savaşları, mücadeleleri anlatmaktadır. Osmanlı askerleriyle Venedik, İspanya ve Fransa askerleri arasında yapılan deniz savaşlarını anlatır. Ayrıca şair, II. Bayezid ve askerlerine övgülerde bulunmuş ve onları öven şiirler yazmıştır.

Eser, mesnevi tarzına uygun bir şekilde bölümlenmiştir. Üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler: 1. Giriş Bölümü, 2. Konunun İşlendiği Bölüm (Asıl Bölüm), 3. Sonuç Bölümü.

1.1.1. Giriş Bölümü

Mesneviler genellikle “Besmele” ile başlar. Gubârî de eserine ilk olarak besmele ile başlamıştır ve besmelenin faziletlerini “*Der-Beyân-ı Fazîlet-i Besmele-gûyed (Medh-i Besmele-i Şerîf)*” başlığı altında anlatmıştır.

Kilîd-i genc-i esrâr-ı hâkîm

Bi-ismillâhiraḥmânirrahîm

Besmele kısmından sonra “Hamdele” kısmı başlar. Şair, “*Der-Beyān-ı Fazīlet-i Hamdele*” başlığı altında Allah’a hamd ve senada bulunur.

Okıdum ba‘dehu el-fazlülillāh

‘Alā ne‘amā’ihi’l-ḥamdü lillāh

İdenler aña ḥamd ile ſenāyı

Bulur envā‘-ı ni‘metden ğınāyı (Özkan, 2007: b. 6-7.)

Daha sonra şair, münācāt kısmı ile şiirine devam eder. “*Der-Beyān-ı Münācāt Müslümānān-ı Bārī Te‘ālā*” başlığını verir.

İlāhī cümlesinüñ ḥürmetine

Ḳatuñda her birinüñ ‘izzetine

Ḥuşūşā Raḥmeten li’l-‘ālemjñüñ

Ümıdivārı cümle ādemjñüñ

Anuñ ḥaḳḳı ki yokdur mişl-i zātı

‘Aṭā ḳıl bize düzāḳda necatı

‘Anı biz ehl-i ‘iſyāna ſefı‘ it

Yirümüz dār-ı Cennetde refı‘ it

Egerçi işümüz sehv ü ħatâdur

Tapuñda umumuz raħm ü ‘atâdur

Ķatı müstağrağuz cürm ü günâha

Tayanuruz velî sen padişâha

Ĥatarlardan penâhumuz ħapuñdur

Şifâ derdlü gönüllere tapuñdur

‘Atâ ħıl raħmetüñden ħullaruña

Nevâle luţfuñ it sâ’illerüñe

İricek raħmetüñden ħullaruña

Naşîb it hem Ğubârî nâ-tüvâna

Egerçi mücrimem çokdur günâhum

Ne ğam vardur senüñ bigi penâhum

‘İħâb-ı adlüñe gerden şunaram

‘Atâ vü raħmi fazluñdan umaram (Özkan, 2007: b. 26-36.)

Şair bu bölümde Allah’a yakarışta bulunur ve şükreder. Hz. Muhammed’in kendisine şefaatçi olması için dua eder. Münâcât kısmı 46. beyte kadar devam etmiştir. Daha sonra şair

46 ila 58 beyit arasında asıl konuya geçmek için bir ön hazırlık yapmıştır. Eserin konusu hakkında kısa bir bilgi vererek “*Sebeb-i Te’lif*” bölümünü oluşturmuştur.

Beyān idem saña bir hūş hikāyet

Diyem vaşfin niçe oldı gazāvat

İşitgil pes Midilli Kışşasından

Gehi şāzı vü gāhi guşşasından (Özkan, 2007: b. 50-51.)

1.1.2. Konunun İşlendiği Bölüm (Asıl Bölüm)

Bu bölüm mesnevinin asıl bölümüdür. Şair, bu bölümde asıl konuyu anlatmaya başlar. Bölüm, 58. beyitten başlayarak 1398. beyte kadar devam eder. Yazar, Midilli Kalesine saldırılma nedenini, savaş sürecini ve yaşanan olayları tek tek tasvir etmiştir.

Venedik, İspanya ve Fransa ittifak ederler ve Rum ülkesine saldırmak için bir araya gelirler. Bunun nedeni Rum ülkesinin kendi dinine saygı gösterip Hristiyanlığı yok etmeye çalışmasıdır. Kendilerinin bu gafletten kurtulmaları gerektiğine inanırlar ve bütün Hristiyan birliklerine birer mektup göndermeye karar verirler. Mektubu alan bütün emirler askerlerini, savaş aletlerini ve yol ihtiyaçlarını hazırlar. Kısa bir süre sonra bütün Hristiyan askerleri bir araya gelir ve uygun zamanı gözetleyip Midilli’ye doğru yol alırlar.

Venedik ü Şipanya vü Firençe

Ki urmağ dilediler Rūma pençe

Bu üç milkūñ begi vü ihtiyāri

İder birbiriyle kavlı ü qararı (Özkan, 2007: b. 59-60.)

Bu ittifaktan haberdar olan Sultan II. Bayezid, Karesi sancağına bir mektup gönderir. Gönderdiği mektupta, Batı dünyasının birleşerek, hazırlık yaptığını ve Midilli Adasına saldıracağını söyler. Bütün Türk emirlerinin de birleşerek Midilli Adasına gitmesini, gerekli

hazırlıkların yapılmasını ve eksiğin gediğın tamamlanmasını emreder. Bu hükmü duyan bütün emirler gerekli hazırlıkları tamamlamak için hemen iş başına koyulur.

Okıyup hükmi didiler semi'nā

Ne kim emr oldısa şehden ata'nā

Boyun virdiler emr-i pādīshāha

Sıgındılar daħi 'avn-i İlāha

Hemān-dem eylediler yol yarağın

Sefer ehlinüñ eksügin geregin (Özkan, 2007: b. 225-227.)

Hazırlığı tamamlayan Türk emirleri Midilli'ye ulaşırlar. Midilli Bey'i Mir Mahmut, askerlerin gelişine çok sevinir ve onlara ikramlarda bulunur. Savaş için gerekli hazırlıklar yapılır. Kısa bir süre sonra düşman gemileri Midilli'ye yanaşır ve adayı yağma etmeye başlar. Bu durumu haber alan Ehl-i İslam askeri Allah'a sığınarak dualarla düşman askeriyle savaşmaya başlar. Kaleyi gemilerle kuşatan düşman askerleri, top ve tüfeklerle saldırmaya başlar. Altı yüz civarındaki Ehl-i İslam askeri, kırk bin civarındaki düşman askerine karşı mücadele eder ve çetin bir savaş başlar. Sayıca az olmasına rağmen gazilerimiz üstün çabalarla ilk etapta düşman askerlerini püskürtürler. Bunun üzerine düşman askeri geri çekilir ve ikinci saldırı için hazırlıklar yapmaya devam eder. Kısa bir süre sonra düşman askerleri tekrar saldırıya geçer. Türk askerleri yine düşmanı püskürtür. Buna rağmen düşman askeri mücadele etmekten, saldırmaktan vazgeçmez ve sonunda düşman askerleri başarılı olur. Kaleyi kendi sancaklarıyla süslerler.

Çü gāzīler görürler işbu hāli

Bulur her biri gayretle mecāli (Özkan, 2007: b. 984.)

Dökerlerdü ‘adū üzre yarağı

Şakınurlardı hem şolu vü şağı

Hücūm idip silāh-ı şevket ile

Görinürler ‘adūya heybet ile (Özkan, 2007: b. 992-993.)

Bu durum Türk askerlerinin öfkesini arttırır ve yanan oklarla düşman gemilerine saldırmaya başlarlar. Bu olaydan sonra çok fazla zarar gören düşman askeri tekrar geri çekilmeye ve kaçmaya başlar. Kalenin üzerinden bu durumu izleyen Fransız komutanı kederlenerek kaçmaya çalışır ve kendini kaleden dışarı atmak ister. Ancak askerlerin saldırısı sonucu can verir.

Çerisinden yaña dutdı yüzini

Hemān-dem kal‘adan atdı özini

‘Azāzil gökden olmuş gibi merdūd

Yire yıkıldı oldu toprağ – ālūd (Özkan, 2007: b. 1015-1016.)

Savaşı kazanan Türk askerleri beşaret davulları çalar. Kaleye tekrardan kendi sancaklarını dikerler ve sevinç topları atmaya başlarlar.

Komutanlarının öldüğünü duyan düşman askerleri ise üç gün üç gece yas tutarlar. Kendilerine yeni bir komutan seçerler ve kaleye tekrardan saldırırlar. Bu saldırının sonucunda düşman askeri tekrardan kaleyi ele geçirir ve kaleye sancaklarını diker.

Hişāruñ üstini tezyin iderler

Bizümdür bu deyü ta‘yın iderler (Özkan, 2007: b. 1117.)

Bu durumu gören gaziler öfkelenerek tekrardan saldırmaya başlar ve bu esnada yardım için Ayazmend tarafından dört yüz silahlı Türk askeri gelir. Askerlerin gelmesiyle birlikte ada ve kale sakinleri cesarete gelir ve düşmana saldırır. Savaş büyük bir şiddetle

devam eder. Çok fazla kan dökülür ve düşman askeri geldiğine çok pişman olur ve yenilgiyi kabul eder. Gaziler ada ve kaleyi düşmandan tamamen temizler.

Ġazāvat buldı bu yirde tamāmi

Ĥüdānuñ ‘avni birle ihtimām (Özkan, 2007: b. 1386.)

1.1.3. Sonuç Bölümü

Gubārî, sonuç bölümüne “*Hātemeti’l-Kitāb*” başlığı altında geçiş yapar. Şair, bu bölümde savaşın artık son bulduğunu söyler. Savaşın Allah’ın inayet ve yardımıyla kazanıldığını vurgular. Allah’a hamd ve senâlarda bulunarak eserini tamamlar.

Ġazāvat buldı bu yirde tamāmi

Ĥüdānuñ ‘avni birle ihtimām

Tamām ol vaqt olur ammā kemāhi

Göñülden begene düstür-ı şāhî (Özkan, 2007: b. 1386-1387.)

2. GUBÂRÎ'NİN DİLİ, ÜSLÛBU VE SÖZ VARLIĞI

Gubârî, eserini oluştururken Eski Anadaolu Türkçesinin dil özelliklerini zengin bir şekilde yansıtmış ve eserini geniş bir kelime kadrosuyla kaleme almıştır. Eserinde Midilli Adasının düşman işgalinden kurtarılmasını epik bir dille anlatan Gubârî, kendine özgü üslûbu olan özgün bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Savaş sahnelerini canlı bir şekilde tasvir eden şair, ahenk unsurlarından çok fazla faydalanmıştır.

2.1. Ses, Söz ve Anlam

Ses kelimesinin genel olarak bilinen anlamı, ciğerlerden gelen havanın ağızdan çıkarken yaydığı, işitme organlarımızla algıladığımız titreşimdir. Şiirde ise ses, şairin oluşturduğu kelime ya da kelime gruplarıdır. Şiirde ahenk; vezin, kafiye, ritim, ses tekrarları gibi unsurlarla sağlanır. Bu unsurların birbiriyle uyumu ahengi oluşturur. Gubârî, şiirini oluştururken ses, söz ve anlam uyumunu yakalamayı başarmıştır. Eserinde ahenk unsurlarından çokça faydalanmıştır ve okuyucuya anlatmak istediklerini adeta yaşatmıştır. Bu bölümde Gubârî'nin eserinde tespit ettiğimiz ses ve anlam ilişkilerini maddeler halinde sunmaktayız.

2.1.1. Ünlemler

Didiler **ey** sa'âdet ehli mîrân

Eger pîrân olası ger cüvânân (Özkan, 2007: b. 375.)

Didi varuñ büyük toplardan **ey** yâr

Birisini katuma eyleñ iñzâr (Özkan, 2007: 1244.)

Esîr eyleyesin küffâr içinde

Günümüz geçe **âh** u zâr içinde (Özkan, 2007: b. 958.)

Ne kim geldi **diriĝ** olmaya elden

İşitsün anı her sem ‘ ehl-i dilden (Özkan, 2007: b. 49.)

Kimi haşret ider ehl ü ‘ayāle

Diriĝ eyler kimisi mülk ü māla (Özkan, 2007: b. 643.)

Didiler kim **diriĝā** neyleyelüm

Ĥırıstüsa Őikāyet eyleyelüm (Özkan, 2007: b. 814.)

Diriĝā hařretā vü fürketā **vāh**

Esır itdi ‘adüya bizi Allāh (Özkan, 2007: b. 778.)

Bunı diyüp iderlerdi fiĝānı

Yaĝarlar **āh** u **vāh** ile cihānı (Özkan, 2007: b. 771.)

Başup dıvārı geĝdi bunca leşker

Buña irdi serencām **iy** bürāder (Özkan, 2007: b. 690.)

Didiler **iy** ĝeriniñ iĝtiyārı

Daĝı küfr ehlinüñ ümiz-vārı (Özkan, 2007: b. 729.)

İricek katı yaydan düşmene oĥ

Dutup bögrini bir kez dir idi **oĥ** (Özkan, 2007: b. 526.)

Egerçi var idi küffâr ĥayli

İçine gâzîler koydu **vâveyli** (Özkan, 2007: b. 1094.)

Eserde " ey", "ah", "diriğ", "diriğa", "vah", "iy", "oh", "vaveyli" gibi ünlemler sıkça yer almıştır. Bu ünlemler keder, sevinç; sesleniş, acıma, üzüntü vb. duyguları dile getirmek amacıyla ve özellikle savaş sahnelerinin tasvirinde kullanılmıştır. Aynı zamanda ünlemler şiire hareketlilik katarak okuyucunun şiirdeki duyguları daha iyi hissetmesini sağlamıştır.

2.1.2. Edatlar

Şan iblis-i la'îndür oldı da 'vet

Baş egmedi vü geçdi tavķ-ı la'net (Özkan, 2007: b. 710.)

Niçe bunuñ **gibi** işde bulunmış

Mürüvvet birle 'âlemde bilinmiş (Özkan, 2007: b. 345.)

Kaçan kim atmağa iderdi fermüd

Giderdi şöyle ki degmiş **gibi** od (Özkan, 2007: b. 492.)

Meger bir gün ki taķdır-i İlâhî

Ki 'âlem yüzini dutdı siyâhî (Özkan, 2007: b. 133.)

Felekler giydi zulmetden karayı

Meger duydu arada mâcerâyı (Özkan, 2007: b. 134.)

Nitekim sağ ola ortada bu baş

‘Adūya yokdur illā başına taş (Özkan, 2007: b. 662.)

Şu **deñlü** eylediler tır ü bārān

Bu hāleti görenler oldu hayrān (Özkan, 2007: b. 921.)

Yıkıp ol **deñlü** virdiler harāba

Berāber itdiler anı türāba (Özkan, 2007: b. 934.)

Gelüp çün bir araya şeyh ile şāb

Müheyyā kıldılar ceng **içün** esbāb (Özkan, 2007: b. 92.)

Şehid olan **içün** çoğ ağlaşurlar

Ciger hasret odıyla tağlaşurlar (Özkan, 2007: b. 1305.)

İdilmez **gerçi** şükrinüñ tamāmı

Velî itmek gerekdür ihtimāmı (Özkan, 2007: b. 10.)

Söze **gerçi** ki yok bende liyâkat

Beyân idem velî yitdükce tākāt (Özkan, 2007: b. 47.)

Eser yildür şanasın cüst ü çālāk

‘Adūdan **şöyle kim** bî-vehm ü bî-bāk (Özkan, 2007: b. 115.)

Kaçan kim atmağa iderdi fermūd

Giderdi **şöyle ki** degmiş gibi od (Özkan, 2007: b. 492.)

Biri meşgūl idi **ta ki** işine

Sepet kaṭrān ile geçdi başına (Özkan, 2007: b. 707.)

Bu fikr ü re’y ile ḳal’a alınmaz

Ne ḳadar kem **ise** maḡlūb olunmaz (Özkan, 2007: b. 730.)

Eger lūtfuñ bize olmaz **ise** yār

Esîr eyler bizi bendile aḡyār (Özkan, 2007: b. 971.)

Budur sūnnet yaḳın **bile** Hūdāsın

Pes evvel ide nefsiyle ḡazāsın (Özkan, 2007: b. 244.)

Bularuñla **bile** ğāyib erenler

Ki toĝrı yol ile Hakkā varanlar (Özkan, 2007: b. 538.)

Daħı **gayrı** yaraĝ ehli yaraĝın

Daķınup berk baĝlasın kuşaĝın (Özkan, 2007: b. 561.)

Daħı **gayrı** yaraķlardan hişāra

Atardı bulmazdı kimse çāre (Özkan, 2007: b. 1203.)

Ve illā kimdür anlara muķābil

Bu iş hergiz olur **mı** böyle ķābil (Özkan, 2007: b. 342.)

Daħı anlarca yok mı bizde ğayret

Bilimedük eriz **mi** yoħsa ‘avret (Özkan, 2007: b. 881.)

Gubārî, şiirlerinde edatlara da yer vermiştir. Edat, tek başına kullanıldığında bir anlam ifade etmeyen, ancak yanına gelen kelimelerle ve cümle içinde kullanımıyla anlam kazanan sözcüklerin genel adıdır. Yukarıdaki beyitlerde geçen edatlar şiire, seslenme, karşılaştırma, benzetme, özgülük anlamı katmıştır. Şair, şiirlerinde son çekim edatlarının yanı sıra bağlama edatlarını ve cümle başı edatlarını da kullanmıştır. Türkçe edatların yanı sıra Arapça ve Farsça edatları da kullanmıştır.

2.1.3. Baĝlaçlar

Bugün ben **de** koyam ‘ālemde bir ad

Bizi şoñra gelenler ideler yād (Özkan, 2007: b. 889.)

Biri hiç itmedi cehdinde takşır

Eger oğlan **eger** yigit **eger** pır (Özkan, 2007: b. 1099.)

Dönüp ardına bakmayıp kaçardı

Kim ağacdan kimi taşdan uçardı (Özkan, 2007: b. 1221.)

İdenler aña ĥamd **ile** ŗenāyı

Bulur envā´-ı ni´ metden ĥınāyı (Özkan, 2007: b. 7.)

Tamām ol vağt olur **ammā** kemāhi

Göñülden begene düstür-ı ŗāĥı (Özkan, 2007: b. 1387.)

Velikin mu´teber kırđ biñ er idi

Ĥisābile bular der-defter idi (Özkan, 2007: b. 86.)

Muĥābil **ĥünkü** kırđ biñ ola düŗmān

Ne kıla aña altı yüz Müsülmān (Özkan, 2007: b. 339.)

Aña kim bātıł oldu **ĥünkü** yoldaŗ

Keserseñ daĥı indürmez Ĥaĥa baŗ (Özkan, 2007: b. 1370.)

Bağlaçlar, şiire ahenk katarak hem görsel hem de işitsel açıdan şiiri tamamlayan unsurlardır. Şair, eserinde bağlaçlara yer vererek şiirine, ahenk ve ritim katmıştır. Hem Türkçe hem Farsça hem de Arapça bağlaçlar eserde sıkça kullanılmıştır.

2.1.4. Edebi Sanatlar

Şiir, söz konusu olunca akla ilk gelen ve sıkça tartışılan konu ahenktir. Ahenk; muhteva (konu), yapı (şekil) ve dilden oluşan bir edebi eserin bu üç unsuruyla da yakından ilgilidir. Klasik Türk şiirinde ahenk oldukça önemli bir yere sahiptir. Kelimelerin seçimi, ünlü ünsüz ilişkileri, söz tekrarları, mısra tekrarları, vezin ve kafiye gibi unsurlar ahengi sağlayan önemli unsurlardır. Şairler, eserlerinde ahengi sağlamak için söz ve anlam sanatlarından faydalanmışlardır ve eserlerini oluştururken sıkça bu sanatlara başvurmuşlardır. Bu sayede hem şiirlerinde ahengi oluşturmuşlar hem de hüner ve ustalıklarını sergilemişlerdir.

Gubârî, söz sanatlarını bir amaç olarak değil, araç olarak kullanmıştır. Bundan dolayı yaptığı söz sanatlarını, kolay, anlaşılabilir ve sade bir şekilde oluşturmuştur. Şiirini yazarken anlam kapalılığından ziyade duygularını açık bir şekilde ifade etmeyi tercih etmiş ve eserindeki hareketliliği yansıtmaya çalışmıştır.

Gubârî'nin, eserinde kullandığı söz sanatlarını incelediğimizde şairin, teşbih, mübalağa, cinas ve tezat gibi anlamı kuvvetlendiren sanatları daha fazla kullandığı görülmektedir. Bu durumun sebebi ise; şairin şiirini söyleyiş tarzından, eserinin konusundan, sanat anlayışından, psikolojisinden ve üslubundan kaynaklanmaktadır. Çalışmamızın bu kısmında ise; Gubârî'nin şiirlerinde kullandığı bütün söz sanatları yerine en çok kullandığı söz sanatları ele alınmıştır ve birkaç örnekle açıklanmıştır.

Teşbih

Teşbih, sözü daha etkili bir hale getirmek için, aralarında gerçek veya mecazi yönden ilgi bulunan iki şeyden birini, diğerine benzetmektir. Gubârî'nin; insandan doğaya, doğadan doğaya aktarmalar vasıtasıyla yaptığı teşbihler, Klasik Türk şiirinin geleneksel özelliklerine uygunluk göstermektedir. Şair, okuyucuya gerçekçi bir anlatım yapmak için hem klişe benzetmelerden hem de alışılmamış bağdaştırmalardan faydalanmıştır.

Eñ evvel altı yüz cevşenlü atlu

Kamu 'ifriye benzer **djv şıfatlu** (Özkan, 2007: b. 280.)

Bulut gibi irişdi āsumāna

Çöküp Őehr ũstine dōndi **řumāna** (Özkan, 2007: b. 583.)

Dağı kıızlar ki gelmezdi ĩřtāba

Yüzi beñzerdi gökde **āftāba** (Özkan, 2007: b. 673.)

Yanup her birinũ Şağı Őađalı

Cehennem itine dōnerdi ĩali (Özkan, 2007: b. 706.)

Melāĥat Őehrinũ **hem-nāzenini**

Gōñũl ‘uřřākınuñ **maĥbũb-terini** (Özkan, 2007: b. 976.)

Kedi göricek **arşlan** heybetini

Bozar **dilkũ çakal** cem‘iyyetini (Özkan, 2007: b. 379.)

Őanurduñ her birisi idi **şahin**

Eline varmağa isterdi şahın (Özkan, 2007: b. 1097.)

Dōnũben her birisi **arşlana**

‘Adũ ũzre Őuřamıřlardı şana (Özkan, 2007: b. 1098.)

Mübalāğa

Mübalāğa, anlatımı daha etkili bir hale getirmek, okuyucuyu etkilemek, yanıltmak ya da ikna edebilmek için şiirlerde sıkça kullanılan bir sanat olup, bir şeyi, bir durumu, bir nesneyi ya da bir olayı olduğundan daha fazla ya da az göstermek için kullanılan sanattır. Eserde etkileyiciliği sağlamak ve şairin orijinalliğini, özgünlüğünü ispatlamak için mübalāğa sanatı çok fazla kullanılır. Mübalāğa sanatı oluşturulurken teşbih, istiare gibi edebi sanatlardan da faydalanılır. Böylece şair, karşılaştırma yöntemini kullanarak anlattığı nesnenin ya da durumun üstünlük veya eksiklik derecelerini ortaya koyar.

Büyük her birisi beñzerdi t̄āğa

Görürdüñ gitse bir günlük ırāğa (Özkan, 2007: b. 105.)

Dile k̄or̄ku düşerdi heybetinden

Ki c̄ān ibā iderdi şevketinden (Özkan, 2007: b. 107.)

Ƙanat açdıƘda Ƙuş gibi uçardı

Niçe mil yiri bir demde geçerdi (Özkan, 2007: b. 116.)

Yügürse kimseye virmezdi meydan

Şanasın her biri Ƙuş idi perrān (Özkan, 2007: b. 117.)

YaraƘdan içi t̄olu her geminüñ

Ƙis̄abı fehme şıgmaz ādeminüñ (Özkan, 2007: b. 121.)

Şu denlü eylediler şāz-mānı

Cihānı dutdı küffāruñ fiġānı (Özkan, 2007: b. 296.)

Gehi gök gibi gürler heybet ile

‘Adū-yı vaqt ölür her millet ile (Özkan, 2007: b. 504.)

İnen taşlar hişāruñ kullerinden

Yire düşmez ‘adūnuñ kellesinden (Özkan, 2007: b. 840.)

Gehi bu vechile efgān iderler

Gözinde yaşlarını kan iderler (Özkan, 2007: b. 966.)

Tenasüp

Tenasüp, aralarında zıtlık dışında çeşitli benzerlikler ve ilgiler bulunan iki veya daha fazla kelimenin bir arada toplanmasıyla oluşur. Şair, genellikle savaş aletlerini aynı mısradaki kullanarak tenasüp sanatını oluşturmuştur.

Götürüp **tir** ü **tiz** ü **tiġ** ü **ķalkan**

Oturan ķalkdı vü gitdi vü **ķalkan** (Özkan, 2007: b. 407.)

Ķaradan cānibin on biñ **demürlü**

Süñülü **ķarbelü yaylu vü oķlu** (Özkan, 2007: b. 1206.)

Tüfeklü toplu vü hem **zenberekli**

Ki ceng içinde her biri gerekli (Özkan, 2007: b. 1207.)

Ṭolu idi içi **ṭobdan tüfekden**

Süñü vü **oḡ** u **yay** u **zenberekden** (Özkan, 2007: b. 1258.)

Varup yakın irişdükde **hişāra**

Çalarlar **borı** vü **ṭabl** u **neḡāre** (Özkan, 2007: b. 1281.)

Cinas

Şair, eserinde diğerk ahenk unsurlarının yanı sıra cinaslı söyleyişlere de çok fazla yer vermiştir. Cinasa, söylenişleri ve yazılışları bir, benzer, anlamları ayrı iki sözcüğü bir arada kullanma sanatıdır. Cinasa sanatında, lafızların benzerliği dört yönden gerçekleşir: “nevi/cinsi, sayısı, hareketi ve sırası” Yerinde ve güzel yapılan cinasa sözün etkisini ve ahengini arttıran bir zekā hünere durumundadır. Divan şiirinde cinasa sanatı oldukça ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Bu sanatta cinaslı oluşturan kelimelerin yanında beyitteki diğerk kelimelerin ses değerleri de ahengi kuvvetlendirmektedir. (Selçuk, 2010: 486.)

Gazavât-nâme-i Midilli’de geçen bazı cinasa örnekleri şunlardır:

Ḳamu şāhib-hüner irmişdi **ḡadre**

Güni dönmişdi ‘ḡide düni **ḡadre** (Özkan, 2007: b. 163.)

Yukarıdaki beyitte “kadr” kelimeleri cinasa örneğidir. Birinci mısradaki “kadr” kelimesi kıymet anlamındadır. İkinci beyitteki “kadr” kelimesi ise, Müslümanlar için önemli bir gün olan Kadir Gecesi anlamındadır.

Bir iki üç deyince irdi **pençe**

Midilli adasına şaldı **pençe** (Özkan, 2007: b. 274.)

İlk mısradaki “pençe” kelimesi “beş” anlamında kullanılmıştır. İkinci mısradaki “pençe” kelimesi “yırtıcı hayvanların el ve ayak tırnakları” anlamındadır.

Saňa raħm umageldik niçe **bende**

Kerem eyle bırakma bizi **bende** (Özkan, 2007: b. 328.)

İlk mısra da geçen “bende” kelimesi “kul, köle” anlamında, ikinci mısradaki “bende” kelimesi ise, “tuzak” anlamında kullanılmıştır.

Götürüp tır ü tiz ü tiğ ü **kalğan**

Oturan kalğdı vü gitdi vü **kalğan** (Özkan, 2007: b. 407.)

Birinci mısra da yer alan “kalkan” kelimesi “savaşta kullanılan savaş aleti, zırh” anlamındadır. İkinci mısradaki “kalkan” kelimesi ise “kalkmak” fiili anlamında kullanılmıştır.

İtâ‘at düşmene bi-‘âr **işidür**

Güler bu sözlere ağıyâr **işidür** (Özkan, 2007: b. 664.)

Birinci mısradaki “işidür” kelimesi “iş, görev” anlamına gelmektedir. İkinci mısradaki “işidür” kelimesi ise “işitmek” anlamında kullanılmıştır.

Telmih

Telmih, bir ayete, hâdise, atasözüne, hikâye ve olaya gönderme yapma, hatırlatma anlamına gelmektedir. Şair, şiirinde özel isimleri kullanarak telmih sanatından faydalanmıştır.

Birisi anlaruñ ki gizlü erdür

‘**Ali** şiretlü bir şâhib-hünerdür (Özkan, 2007: b. 351.)

Şair, bu beyitte erlerden birini Hz. Ali'ye benzetmiştir ve Hz. Ali'nin kahramanlığını hatırlatmıştır. Edebiyatımızda genellikle kahramanlığı ile övülecek kişi Hz. Ali'ye benzetilir.

Çekeydi **Ĥamza-veş** küffāra şimşir

İdemezlerdi kırtulmağa tedbir (Özkan, 2007: b. 360.)

Hz. Hamza'da Hz. Ali gibi kahramanlıkları ile anılır. Şair, bu beyitte Hamza gibi düşmana kılıç çekeydi sözü ile Hz. Hamza'nın Bedir ve Uhud savaşındaki kahramanlıklarını hatırlatmaktadır.

Yürüyişde şecā'atla çü **Rüstem**

'Aduya bir dem itdürmez idi dem (Özkan, 2007: b. 370.)

Rüstem, şiirlerimizde kahramanlık, acı kuvvet ve yenilmezlik sembolü olarak anılmaktadır.

Getürüp çekdiler altına atın

Binip zıkr itdi **Lāt** ile **Menātın** (Özkan, 2007: b. 1020.)

Ķamu puta getürmişdi irādet

İrişdi **Lāt** u 'Uzzādan şefā'at (Özkan, 2007: b. 1064.)

Şair Lāt, Menāt ve Uzzâ'dan bahsederek cahiliye dönemindeki üç büyük putları hatırlatmıştır.

Şu deñlü gördiler 'adl ü amānı

Hiç anmazlar idi **Nüşirevānı** (Özkan, 2007: b. 167.)

Nûşirevân, edebiyatımızda “Âdil” lakabıyla anılmaktadır. Akıllı, tedbirli, kudretli, hayırsever ve adaletsizliğe uğrayanın yardımcısı olarak tanınmaktadır. Şair, bu beyitte övdüğü kişiyi anlatırken Nûşirevân ile karşılaştırmıştır ve ondan daha adaletli yardımsever biri olduğunu vurgulamıştır. Böylelikle hem Nûşirevân’ın özelliklerini hatırlatmış hem de övdüğü kişiyi yüceltmıştır.

Nidâ

Nidâ, seslenme, bağırma ve çağırma anlamına gelip, eserdeki duyguları heyecanı yasıtır.

Gel **ey** t̄alib sözüme gūş eyle

Bu āhuñ ateşinden cūş eyle (Özkan, 2007: b. 192.)

Yazılmış **ey** şadâkat ehli mîrân

Hüküm meydānı içre şîr-i merdān (Özkan, 2007: b. 207.)

Didi işitmiş oluñ **ey** ulular

Eyā leşker içinde bahtlular (Özkan, 2007: b. 1323.)

Esîr eyleyesin küffār içinde

Günümüz geçe **āh** u zār içinde (Özkan, 2007: b. 958.)

Tekrir

Ki niçe ten olana **cān** olurduk

Niçe **cān** olana **cānān** olurduk (Özkan, 2007: b. 949.)

Zihî kuvvet zihî fırsat **zihî** ad

Zihî zât ü esās ü **zihî** bünyād(Özkan, 2007: b. 1345.)

Zihî kân-ı kerāmet zi-vilāyet

Dü ‘ālemde zihî ehl-i sa‘ādet (Özkan, 2007: b. 1346.)

Tezat

Açuk dut Hāk kelāmınā kulağum

Cenābuña **yakın** eyle **irağum** (Özkan, 2007: b. 41.)

Hayātum meclisin gayr ile hātım it

Şevābum keşf kııl **cürmümi ketm** it (Özkan, 2007: b. 44.)

Şıgınsak **gice gündüz nār** u **nūra**

Şalardı bizi daği bir huzūra (Özkan, 2007: b. 68.)

Yir itmişdi gönüllerde **şafalar**

Sürülmüşdi bu kapudan **cefalar** (Özkan, 2007: b. 158.)

Ulusı kişisi yoksulı bāyı

İderdi melik üstine du‘āyı (Özkan, 2007: b. 168.)

Şair, tezat sanatından çok fazla faydalanmıştır. Tezat sanatı ile ilgili örnekler zıtlıklar başlığı altında daha geniş bir şekilde ele alınmıştır.

2.2. Sözcükler

Sözcükler, genel olarak dilin tek başına anlamı olan en küçük parçası diye tanımlanır. Ancak bu tanım bütün sözcükler için geçerli değildir. Bazı sözcükler tek başına anlam taşımayıp, yanına başka bir sözcük geldiği zaman belli bir anlam ifade eder. Bu sözcükler bazen yanlarına zıt anlamlı sözcükleri alarak, bazen de aynı sözcüğü alıp ikileme oluşturularak birbirini tanımlar. Şairde eserinde ahengi sağlamak için zıt anlamlı kelimelerden, ikilemelerden, birleşik fiillerden, atasözlerinden, deyimlerden ve cinaslardan çokça faydalanmıştır.

2.2.1. Zıtlıklar

Divan şairlerinin sıklıkla kullandığı edebi sanatlardan olan tezat, anlam olarak aralarında zıtlık söz konusu olan sözcükleri bir arada kullanma sanatıdır. Tezat sanatı, şairin ruh hâlini yansıtması bakımından önem taşımakla birlikte, kullanılan kelimelerin türlerinin seçiminde etkili olmuştur. Gubârî eserinde eylem ve sıfat türünde sözcüklerden ziyade daha çok isim veya isim soylu kelimeler arasındaki zıtlıklardan yararlanmıştı. Aşağıdaki beyitlerde madde başlıkları altında verilen zıtlıklar, metinde geçen örneklerle birlikte sunulmuştur.

Cefa-Vefa

Yir itmişdi gönüllerde şafâlar

Sürülmüşdi bu kapudan cefâlar (Özkan, 2007: b. 158.)

Şair, bu beyitte cefa ve sefa zıtlıklarını kullanarak içinde bulunduğu durumda düzelmeler olduğunu belirtmiştir. Artık eziyetlerin sıkıntıların yerini sefaların aldığını söylemiştir.

Gece-Gündüz

Gice gündüz dögelerdi hişârı

Hiç itmezler idi bir dem kararî (Özkan, 2007: b. 578.)

Şair, bu beyitte savaşın hiç durmadan devam ettiğini askerlerin gece gündüz demeden mücadele ettiğini anlatmaktadır. Gece ve gündüz zıtlığını kullanarak hiç durmadan mücadele edildiğini belirtmiştir.

Nar ve nur

Ḳoñ āyīn kim henüz irdi ḥuzūra

Ki vāşıl oldı Őimdi nār u nūra (Özkan, 2007: b. 1063.)

Beyitte nar kelimesi ile cehennem, nur kelimesi ile cennet işaret edilmiştir. Şair, nar ve nur kelimelerini kullanarak tezat sanatından faydalanmıştır. Artık huzura kavuştuklarını, cennet ya da cehenneme ulaşıldığını belirtmiştir.

Yakın-Uzak

Açuk dut Ḥaḳ kelāmınā ḳulağum

Cenābuña yakīn eyle iragum (Özkan, 2007: b. 41.)

Şair, bu beyitte dua ederek, niyazda bulunmuştur. Cenab-ı Hakka seslenerek beni sana yakın eyle diyerek dua etmiştir. İçinde bulunduğu durumu ifade etmek için de bir birine zıt anlamda olan yakın ve irag kelimelerini kullanmıştır. Allah'ım senin kelamına kulağımı açık tut ve benim sana olan uzaklığımı yakın eyle demiştir.

Sevab-Günah

Ḥayātum meclisin ḡayr ile ḥatm it

Şevābum keşf ḳıl cürmümi ketm it (Özkan, 2007: b. 44.)

Şair, bu beyitte yine dua etmiştir. Hayatının meclisinin bitirilmesini ve sevaplarının ortaya çıkmasını, çoğalmasını, günahlarının ise gizlenmesini istemektedir. Bu durumu ifade etmek içinde “sevab- cürm” kelimelerini kullanmıştır.

Koyun-Kurt

Ḥavādişden emīn olmışdı ‘ālem

Olur idi ḳoyun ḳurd ile maḥrem (Özkan, 2007: b. 159.)

Şair, koyun ve kurt zıtlıklarından faydalanarak her zaman kullanılan koyun ve kurt karşılaştırmasını yapmıştır.

Fakir-Zengin

Ulusı kiçisi yoksulı bayı

İderdi melik üstine du‘āyı (Özkan, 2007: b. 168.)

Şair, “yoksul-bay” zıtlıklarını kullanarak zengin ve fakir karşılaştırması yapmıştır. Büyük küçük, zengin fakir demeden herkesin melik için dua ettiğini söylemiştir.

Kara-Deniz

Tamāmet siñdürüpdür berr ü bahrı

Ne hāl ise yudarlar zehr-i qahrı (Özkan, 2007: b. 185.)

Bular deryādan ü anlar qurudan

Meger Hāq qurtara işbu burudan (Özkan, 2007: b. 476.)

Yukarıdaki beyitte “berr ve bahr” kelimeleri kullanılarak savaşın karadan ve denizden devam ettiğini söylemiştir. Şair savaşın zorluğunu gösterebilmek için bu zıtlıktan faydalanmıştır.

Az-Çok

Oturup her biri hālne meşgūl

Geçinürler idi ger az u ger bol (Özkan, 2007: b. 200.)

Yukarıdaki beyitte şair, az çok demeden herkesin kendi durumuyla ilgilendiğini ve geçindiğini belirtmiştir. Kimsenin durumundan şikāyetçi olmadığını, herkesin kendi haliyle meşgul olduğunu vurgulamıştır.

Keder-Sevinç

Ola kim çıka sizden bir eyü ad

Ki düşmen ola ğam-ğjn dostlar şād (Özkan, 2007: b. 224.)

Şair, bu beyitte dostlarının içerisinde iyi birinin çıkmasını istemektedir. “gam-gin ve şad” zıtlıklarını kullanarak, düşmanın kederlenmesini ve dostların mutlu olmasını istemektedir.

Sabah-Akşam

Bir uğurdan gelüp itdiler ikdām

Şeb ü rüz itmediler bir dem ārām (Özkan, 2007: b. 688.)

Beyitte Gubârî, bütün herkesin bir amaç uğruna çalıştığını ve bu amaçlarını gerçekleştirmek için sabah akşam demeden çalıştıklarını söyler.

Açık-Gizli

Erenler āşikārā vü nihānî

İderler Hakkā şükr ü şāz-mānı (Özkan, 2007: b. 820.)

Gubârî, bu beyitte erenlerin hem açık hem de gizli bir şekilde Allah’a şükrettiklerini söylemektedir. Erenlerin bu sevinçlerini aşikār ve nihan zıtlıklarını kullanarak ortaya koymuştur.

Doğu-Batı

İdüp şāzî uruldı kūs-ı harbî

Nefîr āvāzı dutdı şark u garbı (Özkan, 2007: b. 428.)

Askerlerin sesi ve savaş davulunun sesinin doğu ve batı bütün etrafı kapladığını belirtmiştir. Böylece şair, savaşın etki alanının büyüklüğünü şark ve garb zıtlıklarını kullanarak ortaya koymuştur.

İhtiyar-Genç

Üşüp her topa pîr ile cüvānî

Maḥall-i cenge irgürürler anı (Özkan, 2007: b. 460.)

Görüp her birisi ceng için esbâb

Olur vaktine hâzır şeyh ile şâb (Özkan, 2007: b. 736.)

Vakti geldiği zaman ihtiyar, genç demeden herkesin elbisesini giyinip, savaş alanına gittiğini belirtmiştir. Şair, savaşı kazanmak için verilen mücadeleye herkesin katıldığını vurgulamak için şeyh ve şab, pir ve cüvan zıtlıklarını kullanmıştır.

Dert-Derman

Bu şiddetde ilâhî sen vir amân

Ki sensin kamu derd ehline dermân (Özkan, 2007: b. 636.)

Şair bu beyitte dert ve derman zıtlıklarını kullanarak Hakka seslenmiştir. Onun bütün dertlere derman olacak bir güce sahip olduğunu söylemiştir. Bütün halkın aciz olduğunu, herkesin dertli olduğunu ancak Allah'ın onlara yardım edebileceğini vurgulamıştır.

Kız-Erkek

Er ü 'avrat kız u oğlan açup baş

Dökerler gözlerinden kan ile yaş (Özkan, 2007: b. 767.)

Şair yukarıdaki beyitte er, avrat ve kız oğlan zıtlıklarını kullanarak herkesin kanlı gözyaşı döktüğünü söylemiştir. Kadın erkek demeden herkesin üzüldüğünü belirtmiştir. Şair, şiirlerinde kız-oglan, er-avrat kelimelerini oldukça fazla kullanmıştır.

Sol-Sağ

Dökerlerdü 'adü üzre yarağı

Şakınurlardı hem şolu vü sağı (Özkan, 2007: b. 992.)

Şair, herkesin bütün gücü ile düşman üzerine saldırdığını, vatanın her bir tarafını sağını ve solunu düşmandan korumaya çalıştığını vurgulamıştır. Verilen mücadeleyi daha etkili bir şekilde anlatmak için de sağ-sol zıtlıklarını kullanarak bütün her yeri korumak için mücadele ettiklerini söylemiştir.

Doğan-Karga

Olur her birisi kaçmağda yorğa

Şanasın kim toğan öñince karga (Özkan, 2007: b. 1005.)

Şair, doğan ve karga zıtlıklarını kullanarak anlatımı daha da kuvvetlendirmiştir. Türk askerlerini doğana kaçan düşmanı ise kargaya benzeterek, düşmanın güçsüzlüğünü vurgulamıştır.

Dost-Düşman

Katı ğam-nāk olurlar öldüğine

Şen olup dost u düşmen güldüğine (Özkan, 2007: b. 1057.)

Şair, dost ve düşman zıtlığını kullanarak savaşın gidişatı hakkında bilgi vermiştir. Düşmanın kederli olduğunu, dostun ise mutlu olduğunu söylemektedir.

2.2.2. İkilemeler

İkilemeler, kelimeler arasında benzerlik, yakınlık, zıtlık ilişkisi kullanılarak oluşturulur. İkilemeler, anlamı pekiştirmek, kuvvetlendirmek, anlatımı daha etkili ve kuvvetli sağlayabilmek için kullanılır. Divan şiirinde ahengi sağlamak için ikilemelere yer verildiği görülür. Eserde bir ahenk unsuru olarak ikilemeler, bazen bir bazen ise iki mısrada kullanılmıştır. .

Kûşe kûşe

Gönülsek şevket ile her ne tuşe

Cihānı feth iderdük kûşe kûşe (Özkan, 2007: b. 69.)

Yukarıdaki beyitte köşe köşe anlamına gelen “kûşe kûşe” ikilemesi cihanın her köşesinin feth edildiğini vurgulamak amacıyla kullanılmıştır.

Ser-te-ser

İdeydük ger bu işde ihtimāmı

Alurduğ ser-te-ser Rūmı vü Şāmı (Özkan, 2007: b. 70.)

Ƙanı ol cengden dūşŭp yatanlar

Vŭcŭdŭ ser-te-ser Ƙana batanlar (Özkan, 2007: b. 1160.)

Ƙuşatmıřlardŭ ser-te-ser hŭřārŭ

Hŭřār almaĝa Ƙařd itmişdi varŭ (Özkan, 2007: b. 1208.)

Eger öñine tuş olsaydı dŭvār

Yŭkardŭ ser-te-ser hem Ƙār-nā-Ƙār (Özkan, 2007: b. 509.)

Yukarıdaki beyitlerde verilen ikileme örnekleri genellikle cümleye baştanbaşa anlamı katmak amacıyla kullanılmıştır.

Yol-be-yol

Göçerler yol-be-yol menzil-be-menzil

Giderler bir-be-bir sāhil -be- sāhil (Özkan, 2007: b. 89.)

şair bu beyitte yol-be-yol, menzil-be-menzil, sāhil-be-sahil ikilemelerini kullanarak hiç durmadan yolları, menzilleri ve sahilleri aşarak göç ettiklerini vurgulamıştır.

Yüz-be-yüz

Gemi geldikce şaydılar yüz oldu

Muĝābil geldi vŭ yüz-be-yüz oldu (Özkan, 2007: b. 276.)

Pare pare

Üřelŭm Ƙevre yanŭnda hŭřāra

Bedenlerin Ƙılalum pāre pāre (Özkan, 2007: b. 313.)

Yukarıdaki beyitte şair kaleyi parça parça edip yıkmak istediklerini pāre pāre ikilemesini kullanarak tasvir etmiştir.

Şu kim düşmana toğruldu rīze

Kılurdu pāre pāre rīze rīze (Özkan, 2007: b. 414.)

Çekip anı çıkardılar hīşāra

Çıkarıp eylediler pāre pāre (Özkan, 2007: b. 1028.)

Atılduğınca her biri hīşāra

Doğunduğın iderdi pāre pāre (Özkan, 2007: b. 507.)

Büyük toplar doğunduğça hīşāra

Ki dīvārın iderdi pāre pāre (Özkan, 2007: b. 922.)

Yukarıdaki beyitlerde şair parçalamak kelimesini tasvir etmek için pāre pāre ikilemesini kullanmıştır. Böylece anlamı daha da kuvvetlendirmiştir.

Dem-a-dem

Dem-ā-dem size fetḥ olsun kapular

Hemişe ser-nigūn olsun ‘adūlar (Özkan, 2007: b. 425.)

Dem-ā-dem gāzīlerden ser-firāzı

İder küffāra karşı cüst ü bāzı (Özkan, 2007: b. 543.)

Biri birisine indürmeyüp baş

İderlerdi dem-ā-dem ceng ü savaş (Özkan, 2007: b. 724.)

şair, yukarıdaki beyitlerde dem-ā-dem ikilemesinin zaman zaman, an be an, sık sık ve her vakit anlamlarından yararlanarak eserinde zaman vurgusu yapmıştır.

Dem-be-dem

Görünürdi ‘adūnuñ gözine tız

Olurdu dem-be-dem arada hūn-rız (Özkan, 2007: b. 528.)

Dane dane

Yil öñince giderdi yāne yāne

İçinden ot şaçardı dāne dāne (Özkan, 2007: b. 853.)

Elinde ehl-i küfrüñ yāne yāne

Akıdup yaşı gözden dāne dāne (Özkan, 2007: b. 961.)

Saf saf

Yaturmışlardı şaf şaf her tarafından

Atuplardı ‘adedsüz degme şafdan (Özkan, 2007: b. 863.)

Düzüp şaf şaf çerisin bu şıfatda

Şodı ehlini her bir menziletde (Özkan, 2007: b. 915.)

Yane yane

Elinde ehl-i küfrüñ yāne yāne

Akıdup yaşı gözden dāne dāne (Özkan, 2007: b. 961.)

Çar-na-çar

Eger öhine tuş olsaydı dıvār

Yıkardı ser-te-ser hem çār-nā-çār (Özkan, 2007: b. 509.)

Dutar burc u beden üstünü küffār

Alurlar kal'a başın çār-nā-çār (Özkan, 2007: b. 755.)

Niçe niçe

Niçe niçe 'atā vü faşl-ı ihsān

Niçe niçe telaţţuf birle handān (Özkan, 2007: b. 1136.)

Niçe kez gösterüpsün 'adl ile dād

Niçe niçe belā bendinden āzād (Özkan, 2007: b. 1139.)

Göre göre

Göre göre gelürler idi aḥbāb

Bölük bölük taşırılar idi esbāb (Özkan, 2007: b. 1265.)

Bölük bölük

Bölük bölük gelürlerdi gemiler

Taḥakkümler iderlerdi kimiler(Özkan, 2007: b. 1263.)

2.2.3. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, en az iki sözcüğün birleşmesiyle veya öbekleşmesiyle oluşan, birleştiği sözcüklerin anlamlarından farklı olarak yeni bir anlam kazanan fiillerdir. Birleşik fiillerin oluşumuna bakıldığında en çok karşımıza çıkanlar:

- Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller,

- Kurallı birleşik fiiller,

- Anlamca kaynaşmış (deyimleşmiş) birleşik fiillerdir. (Tuncer, 2016: 18.)

Gubârî'nin eserini incelediğimizde de yardımcı fiillerle kurulan (etmek, olmak, eylemek, bulmak, kılmak...) birleşik fiillerin daha sık kullanıldığı görülmektedir.

Eylemek

Ruḥuñ nûrıyla rûḥum rûşen eyle

Cemâlûñle zamîrüm gülşen eyle (Özkan, 2007: b. 39.)

Gel ey tâlib sözüme gûş eyle

Bu âhuñ ateşinden cûş eyle (Özkan, 2007: b. 192.)

Açup ol daḥi ḥükm-i padişâhı

Didi sen fetḥ-i bâb eyle İlâhî (Özkan, 2007: b. 205.)

Saña raḥm umageldük niçe bende

Kerem eyle bırakma bizi bende (Özkan, 2007: b. 328.)

Bu virân dilleri ma'mûr eyle

Velî düşmenleri maḥhûr eyle (Özkan, 2007: b. 1145.)

Kıl-

Anuñ ḥaqqı ki yokdur mişl-i zâtı

'Aṭâ kıl bize dūzâḥda necâtı (Özkan, 2007: b. 28.)

İlāhî kudretini kı1 dü çendān

Hem eyle cümle aḥbāb ile ḥandān (Özkan, 2007: b. 186.)

Bu ḥāletde bize daḥı meded kı1

‘İnāyet perdesin düşmāna sed kı1 (Özkan, 2007: b. 599.)

Esirge biz ḳuluña yārlık kı1

‘İnāyet eylegil ğam-ḥārlık kı1 (Özkan, 2007: b. 970.)

Bu ḥārlıkda bize daḥı meded kı1

Başumuzdan yed-i düşmānı red kı1 (Özkan, 2007: b. 1151.)

Olmak

Eger bu isim ile fetḥ ola her bāb

Müsā‘id ola her faşlında esbāb (Özkan, 2007: b. 2.)

Didi olduḳda nāme size vāşıl

Gerekdür kim bu emrüm ola ḥāşıl (Özkan, 2007: b. 75.)

Geminüñ ḥayli almışdı ḳolayın

Deñiz ehli yoḡ ola ancılayın (Özkan, 2007: b. 101.)

Bular gitmekde biz geldük bu yaña

Midilli hâli ma'lüm ola saña (Özkan, 2007: b. 147.)

Bu hüküm kim size olduğa vâşıl

Emîn oldur ki buyruğ ola hâşıl (Özkan, 2007: b. 209.)

Bulmak

İde her işde her ismi ri'âyet

Bula a'mâli hayr ile nihâyet (Özkan, 2007: b. 3.)

Pes andan ide küffâra ğazâyı

Dü 'âlemde bula Hâğdan rızâyı (Özkan, 2007: b. 248.)

Bir uğurdan 'adûya at şalalum

Ki Allâhdan ğazâmuzdın bulalum (Özkan, 2007: b. 391.)

Egerçi geçdi hayli mâcerâsı

Bulamadı yil elinden halâşı (Özkan, 2007: b. 835.)

Bulasın bunda bir şevk-i ciger-süz

Yanasın şem'-veş her gice tâ rüz (Özkan, 2007: b. 193.)

Etmek

‘Anı biz ehl-i ‘ișyāna ŧefī‘it

Yirümüz dār-ı Cennetde refī‘it (Özkan, 2007: b. 29.)

Ƙuluñam işigün̄de kām-rān it

Ƙapuñdan ğayri yirde lā-mekān it (Özkan, 2007: b. 43.)

Ĥayātum meclisin ğayr ile ĥatm it

Şevābum keşf kı1 cürmümi ketm it (Özkan, 2007: b. 44.)

Bize luţfuñdan it ‘ayn-ı ‘ināyet

Bıraĥma içimüze nār-ı ĥasret (Özkan, 2007: b. 773.)

Müfettiĥsin bula fetĥ-i bāb it*

Sücūdıla du‘āsın müstecāb it (Özkan, 2007: b. 1156.)

2.2.4. Arapça-Farsça-Türkçe Tamlamalar

Gubārī'nin şiirleri dil açısından incelendiĝi zaman, tamlamaları sıklıkla kullandığını görmekteyiz. Şair, şiirlerinde çok fazla tamlamaya yer vermesine rağmen bu tamlamalar uzun ya da karmaşık değildir. Bunlardan bazı örnekler ŧu şekildedir:

Kilīd-i genc-i esrār-ı ĥakīm

Bi-ismillāhirahmānirrahīm (Özkan, 2007: b. 1.)

Okıdum ba‘dehu el-fazlülillāh

‘Alā ne‘amā’ihi’l-hamdü lillāh (Özkan, 2007: b. 6.)

Nebı-i Hāk imām-ı mürselındür

‘Aziz-i mehbit-i Rūhü’l-Emındür (Özkan, 2007: b. 16.)

Şefı‘i müznibin-i rüz-ı mahşer

Ümid-i halk ü mecmü‘-i peyamber (Özkan, 2007: b. 17.)

Hudāvend-i hadem Hān-ı mu‘azzam

Şehensāh-ı ümem Hākān-ı a‘zam (Özkan, 2007: b. 169.)

‘Alem-dār-ı Nebı zıll-ı İlāhı

Şerı‘at ehlinüñ püşt ü penāhı (Özkan, 2007: b. 170.)

Ferıdün-ı zamān sultān-ı devrān

Hākım-i vāriş-i milk-i Süleymān (Özkan, 2007: b. 171.)

Şeh-i sırr-ı Muḥammed Hān bin Hān

Ki ya‘ni baḥt-ı Sultān Bāyezıd Hān (Özkan, 2007: b. 172.)

Harim-i bārgāh erkān-ı devlet

Enis-i dergeh-i şahib-hidāyet (Özkan, 2007: b. 187.)

Hem erbāb-ı şafā zāt-ı ma'ārif

Zarīf ü ehl-i dil kān-ı leṭāyif (Özkan, 2007: b. 188.)

2.2.5. Deyimler ve Atasözleri

Gubârî, şiirlerinde atasözleri ve deyimlerden sıkça faydalanarak az sözle çok şey anlatmayı amaçlamıştır. Bu sayede şiirlerinde anlam akıcılığını daha kolay bir şekilde sağlamıştır. Ayrıca şair, atasözleri ve deyimler sayesinde duygu, düşünce ve isteklerini daha iyi aktarmıştır. Aşağıdaki beyitlerde Gubârî'nin şiirlerinde yer alan atasözü ve deyim örnekleri sunulmuştur.

Adam yokluğu

'Adūnuñ korhu tutmañ çoqluğundan

Göz anı görür ādem yoqlığında (Özkan, 2007: b. 378.)

Bir Söylediğini İki Etmemek

Dil ü cāndan severlerdi özini

İki itmezler idi bir sözünü (Özkan, 2007: b. 435.)

Burnundan Getirmek

Ni'amdan şāzi virmişdün bu cāna

Getürdi burnumuzdan ol zamāne (Özkan, 2007: b. 954.)

Demir Salmak

İletdiler çü kal'anuñ yanına

Demür şaldı İlica cānibine (Özkan, 2007: b. 1199.)

Dünyayı Başına Zindan Etmek

Virürler düşmene çok inkisârı

Aña zindân iderler ol diyârı (Özkan, 2007: b. 811.)

Ekmek Ve Tuz Hakkı

Gelip bir yire itdiler vedâ'ı

Koyup ğavğa götürdiler şudâ'ı (Özkan, 2007: b. 403.)

Gönül Aynasının Pas Tutması

Derilip bir araya yas iderler

Göñüller gözgisini pas iderler (Özkan, 2007: b. 813.)

Gözü Üstünde Kaşı Olmak

Söz itmezlerdi kimse sözi üzre

Dimezlerdi kaşı var gözi üzre (Özkan, 2007: b. 166.)

İki İşitip Bir Söylemek

Tevâzu'dan ırağ itme özüñi

İki işit ve bir söyle sözüñi (Özkan, 2007: b. 1373.)

Korkunun Ecele Faydası Yoktur

Müfîd olmaz bize qorğu

Er olanlar idinmez bu işi hû (Özkan, 2007: b. 377.)

Kulağını Açık Tutmak

Açuk dut Hâk kelâminâ kulağum

Cenâbuña yakın eyle ırağum (Özkan, 2007: b. 41.)

Turşu Yüzlü

Kimi qahrından olmuşdı tünüd-hüy

Şatardı sirke şan olup turuş-rüy (Özkan, 2007: b. 1365.)

Yıldızı Düşmek

Düşüpdî yıldızı ğamdan semānuñ

Ne kim sitāresiydi āsmānuñ (Özkan, 2007: b. 446.)

Yoldan Azmak

Yol azup kılamayam tā ħazretüñden

Irāğ olmayam āħir ħizmetüñden (Özkan, 2007: b. 42.)

Yüz Tutmak

Ķatı yüz dutdılar ceng ü savaşa

Başı başa uruban taşu başa (Özkan, 2007: b. 574.)

Yüzü Ak Olmak

Ecelden kırtulup ger sağ olavuz

İki ‘ālemde yüzi ağ olavuz (Özkan, 2007: b. 394.)

Yüzü Sirke Satmak

Kimi kıhrından olmışdı tünüd-ħüy

Şatardı sirke şan olup turuş-rüy (Özkan, 2007: b. 1365.)

Yoluna Baş Ve Can Koymak

Yoluñda kırkı yokdur başımızdan

Ölüp ayrılmazuz yoldaşımızdan (Özkan, 2007: b. 894.)

3. ŞAİRİN PSİKOLOJİSİ, FİİL VE HÂL TASVİRLERİ

Psikoloji, kişinin düşünme, duygulanma ve yaşama gibi bütün davranış biçimlerinin genel adıdır. Şairin psikolojik durumu, kendi yaşamına olduğu kadar eserlerini de etkilemektedir. Şairler, ruh hallerine göre eserlerine şekil vermişlerdir. İçinde bulunduğu durum şairi böyle destansı bir olayı dile getirmeye yönlendirmiştir. Savaş anında yaşananlar şairin üslûbuna yansımıştır. Olayların gelişim yönüne göre bazen mutlu ve neşeli bir üslûp kullanmıştır. Olaylar olumsuz yönde ilerlemiş ise karamsar, yorgun ve acı çeken bir karakteri eserinde işlemiştir. Gazavât-nâme-i Midilli’de şairin psikolojisi, fiil ve hal tasvirleri şiir örnekleriyle aşağıda madde başlıkları halinde sıralanmıştır.

Korku

Ġazā için idüp niyyetlerin pāk

Ölümden itmediler zerrece **bāk** (Özkan, 2007: b. 792.)

Olurduk fāriġ u ‘ālemde bġ-**bāk**

Yürüdük bāġ u rāġ içre feraĥ-nāk (Özkan, 2007: b. 950.)

Görür düşmen erenlerden şalābet

Düşer içlerine ĥavf u mehābet (Özkan, 2007: b. 1222.)

Ayaġın ne kadar başarsa serçe

Per-i şehbāz işitse **ķorka** sürçe (Özkan, 2007: b. 382.)

Uyumaz **korğudan** tahtından düşmen

Harām olur kılıç çekdükte mesken (Özkan, 2007: b. 184.)

Sevinç / Mutluluk

Ferahdan kurdılar bezm āletini

Şen itdiler şeyātiñ şöhetini (Özkan, 2007: b. 297.)

Savaş üzre kamusı cüst ü çālāk

Olurlar şād u handān u **ferah–nāk** (Özkan, 2007: b. 520.)

Bizi öğretmiş idüñ ni‘metüñe

Şafā vü nāz u **iş u işretüñe** (Özkan, 2007: b. 951.)

Bularuñ gelmesinden hoş **sevindi**

Ki tenhālıkdan ağılardı avındı (Özkan, 2007: b. 235.)

Ola kim çıka sizden bir eyü ad

Ki düşmen ola gam-giñ dostlar **şād** (Özkan, 2007: b. 224.)

Yil esdi garbdan **şāz** oldu küffār

Aralarında hem germ oldu bāzār (Özkan, 2007: b. 137.)

Şu deñlü eylediler **şāz-mānı**

Cihānı dutdı küffāruñ fi ġānı (Özkan, 2007: b. 296.)

Erenler āşikārā vü nihānı

İderler Hakka şükr ü **şāz-mānı** (Özkan, 2007: b. 820.)

Şafā kesb idesin bu tuħfe sözden

Ki ancak tuħfe budur tuħfe sözden (Özkan, 2007: b. 153.)

Nedür bu kim bu dem itdün ħavāle

Şafā-yı vaħtimüz virdüñ zevāle (Özkan, 2007: b. 952.)

Sürüben devletinde zindeġānı

Dırāz-ı ‘ömr birle **kām-rānı** (Özkan, 2007: b. 189.)

Midillinüñ begiydi Mır-i Maħmūd

Mübārek-fāl idi ıtal‘ atda **mes‘ūd** (Özkan, 2007: b. 233.)

Murād-ı nefis ü dil **mesrūr** olsun

Velı düşmenleri maħhūr olsun (Özkan, 2007: b. 190.)

‘Aṭā itmiş idüñ bize **sürürü**

İderdük dār-ı dünyāda huzūrı (Özkan, 2007: b. 941.)

Feraḥdan kırdılar bezm āletini

Şen itdiler şeyātiñ şöhetini (Özkan, 2007: b. 297.)

Katı ğam-nāk olurlar öldüğine

Şen olup dost u düşmen güldüğine (Özkan, 2007: b. 1057.)

Üzüntü/Keder

Egerçi mücrimem çokdur günāhum

Ne **ġam** vardur senün bigi penāhum (Özkan, 2007: b. 35.)

İderlerdi nazar deryāya bir dem

Giderürdi gönüldeñ **ġuşşa** vü **ġam** (Özkan, 2007: b. 268.)

Yiyip içerdük envā‘-ı ni‘amdan

Berî idük velî himmetle ğamdan (Özkan, 2007: b. 948.)

Niçe ni‘metler envā‘-ı ni‘amdan

Niçe ihlāşlar hemm ile **ġamdan** (Özkan, 2007: b. 1138.)

Ola kim ıka sizden bir eyü ad

Ki düşmen ola **gam-gin** dostlar şād (Özkan, 2007: b. 224.)

Velj ‘ālem ol otdan rūşen idi

‘Adū **gam-gin** ü gāziler şen idi (Özkan, 2007: b. 857.)

Esirge biz kuluña yārlık kıl

‘Ināyet eylegil **gam-hārlık** kıl (Özkan, 2007: b. 970.)

Erenler bir niçe gün şāz olurlar

Gam ile **guşşadan** āzād olurlar (Özkan, 2007: b. 1050.)

İşitgil pes Midilli Kışşasından

Gehj şāzj vü gāhj **guşşasından** (Özkan, 2007: b. 51.)

Meger bir gün ki tağyır oldı hālet

Bularuñ gönlini tutdı **kasāvet** (Özkan, 2007: b. 263.)

Ƙamunuñ gönli olmışdı feraħdan

Be-küllj hāli olmışdı **teraħdan** (Özkan, 2007: b. 157.)

Utanma/Çekinme

Olursak düşmen elinde giriftār

Bizi öldüriser nāmūs ile ‘ār (Özkan, 2007: b. 626.)

Elüñüzden koyup nāmūs u ‘ārı

Bize teslim idesiz bu hişārı (Özkan, 2007: b. 648.)

İderler hizmetini hās u ‘āmuñ

Uruban terkiyi **neng** ile nāmuñ (Özkan, 2007: b. 672.)

Bu işde sa‘y idip üşenmeyesiz

Ĥıristūsdan şaķın **utanmayasız** (Özkan, 2007: b. 78.)

Libās u ĥil‘at ol begler işidür

‘**Ayıblarlar** bunı begler işidür (Özkan, 2007: b. 1406.)

Şaķınurduķ ĥatı yavuz nazardan

Ĥazer kılurduķ envā‘ – ı ĥaţardan (Özkan, 2007: b. 977.)

Öküş olurdı ĥizmetkārardan

Ĥazer kılmazıduķ aġyārardan (Özkan, 2007: b. 944.)

Muṭī‘ olmış kuluñuz dīn içinde

Hacil kılma bizi bī-dīn içinde (Özkan, 2007: b. 330.)

Çaresiz

Umarduk her cevānibden geleler

Ki biz **bī-çāre**ye yāri kılalar (Özkan, 2007: b. 590.)

Eger öñine tuş olsaydı dīvār

Yıkardı ser-te-ser hem **çār-nā-çār** (Özkan, 2007: b. 509.)

Dutar burc u beden üstünü küffār

Alurlar kal‘a başın **çār-nā-çār** (Özkan, 2007: b. 755.)

Umut Beklenti

İdüp niçe bunun gibi tazarru‘

Hüdādan yāri kıldılar **tavaḳḳu‘** (Özkan, 2007: b. 333.)

‘İkāb-ı adlūñe gerden şunaram

‘Atā vü rahmi faẓluñdan **umaram** (Özkan, 2007: b. 36.)

Saña rahm **umageldük** niçe bende

Kerem eyle bırakma bizi bende (Özkan, 2007: b. 328.)

Şefî‘i müznibîn-i rûz-ı mahşer

Ümid-i halk ü mecmû-i peyamber (Özkan, 2007: b. 17.)

Virür **ümizini** kılına rabbi

Huşûşa ola a‘lâdan mürebbî (Özkan, 2007: b. 1395.)

Çün olduk ol umudan böyle **nevmiz**

Ki kılduk şanulardan cümle perhiz (Özkan, 2007: b. 592.)

Çün olduk ol umudan böyle **nevmiz**

Ki kılduk şanulardan cümle perhiz (Özkan, 2007: b. 592.)

Hayal Etmek

Görür düşmen ki kal‘a içi hâlî

Düşer gönline fetih itmek **hayâlî** (Özkan, 2007: b. 753.)

Şikâyet Etmek

Didiler kim dirigâ neyleyelüm

Hıristûsa **şikâyet eyleyelüm** (Özkan, 2007: b. 814.)

İlâhî kankı birinden **şikâyet**

İdem derd ile tapuña hikâyet (Özkan, 2007: b. 981.)

Ağlamak

Firāk ile yanıp çok **ağladılar**

Ciger hicrān oğıyla tağladılar (Özkan, 2007: b. 965.)

Çü ğamdan şıneler ‘üryān iderler

Ki göz **giryān** ciger büryān iderler (Özkan, 2007: b. 768.)

Bilesince havātīn ü kız oğlan

Bular dağı olup **giryān** u nālān (Özkan, 2007: b. 602.)

Niçe bunuñ gibi kār itdi қаtrān

Cehennem ehlini **zār** itdi қаtrān (Özkan, 2007: b. 701.)

Ulu kiçi çerinüñ cümle varı

Қılurlar nāle vü efgān u **zārı** (Özkan, 2007: b. 1058.)

Kızgınlık/Öfke

Kimisi **қақıмақдан** oldı kāfir

Bunuñ teg bulunurdı anda vāfir (Özkan, 2007: b. 1366.)

Konuşma

Didiler kim nedür bu bizde ğaflet

Ya niçün etmezüz dīn üzre ğayret (Özkan, 2007: b. 61.)

Didügüm bu ki barçanuñ birisin

Seçip içinde gāyetde irisin (Özkan, 2007: b. 1194.)

Dinlemek

Bular meşğül iken işlü işine

Ne geldi **dinle** küffāruñ başına (Özkan, 2007: b. 1211.)

Okındı **diñledüm** hükmi-i hümayün

Ki itsünler dimiş niçeyse kânün (Özkan, 2007: b. 1327.)

Gel ey t̄alib sözüme **güş eyle**

Bu āhuñ ateşinden cüş eyle (Özkan, 2007: b. 192.)

Gel **işit** ey şinās ehl-i sühandān

Diyem bir söz mu‘in olursa ‘Yezdān (Özkan, 2007: b. 46.)

İşitdüm bir haber derya yüzinden

Anı naql eyleyem rāvi sözinden (Özkan, 2007: b. 210.)

Okıyup hükmi didiler **semi‘ nā**

Ne kim emr oldısa şehden aṭa‘ nā (Özkan, 2007: b. 225.)

Gönüldeñ **diñle** her sırrı duyasın

‘Akılda şuret-i ma‘nı koyasın (Özkan, 2007: b. 152.)

Duyasın ya‘ni yanmağ hâletinden

Bu od içre yanan keyfiyetinden (Özkan, 2007: b. 194.)

İşitgil bir kelām-ı mā-sabağdan

Sözüme ‘āşık olasın kulağdan (Özkan, 2007: b. 150.)

Görünmez geçmiş işdür göze ya‘ni

Meger **sem‘** ile his olur bu ma‘nı (Özkan, 2007: b. 151.)

Derilip biraraya cem‘ olurlar

Sözine bir birinüñ **sem‘** olurlar (Özkan, 2007: b. 985.)

Yemek/İçmek

İder **içdükce** bir bir kellesine

Hişaruñ kaşd iderler kullesine (Özkan, 2007: b. 307.)

Yidiler içdiler çok mezbelâtı

Niçe bunuñ mişili mühmelâtı (Özkan, 2007: b. 303.)

Biri **içdük**de birine kırāsu(?)

Çıkarup naķbe(?) dir ya su harāsu(?) (Özkan, 2007: b. 302.)

Yidiler havyer ile laħm-ı hınzır

Pırāsa sarmışak şoğan ü peynır (M Özkan, 2007: b. 299.)

Didiler kim ulumışsın buyurgıl

Bizi bu **yimelü** aşdan ıoyurgıl (Özkan, 2007: b. 1193.)

Yiyip içerdük envā‘-ı ni‘amdan

Berı idük velı himmetle ğamdan (Özkan, 2007: b. 948.)

Yarađ idüp on alt biñ zırırh-pūř

İdeler Müslimñün řanını **nūř** (Özkan, 2007: b. 1129.)

Biraz řenlik řarābın **nūř** iderler

Ğoñüllerin anuñla hoş iderler (Özkan, 2007: b. 1119.)

Dokunmak

Büyük toplarını başladı atdı

ıaşa vü ağaca **doķundi** atdı (Özkan, 2007: b. 1202.)

Yüridiler çü küffāruñ içine

Ki her biri **doğandı** bir kaçına (Özkan, 2007: b. 1218.)

Ki kaṭrān ile başları bişerdi

Doğunup biri birine düşerdi (Özkan, 2007: b. 699.)

Niçe tıg ü niçe ḥarbe niçe ok

Doğunurdu gayibden düşmene çok (Özkan, 2007: b. 996.)

Görmek

Ol iki serveri **gör** kim niderler

Bu 'azm üzre vuzū'-ı gusl iderler (Özkan, 2007: b. 399.)

Gelüben şāh ışiginde bir gün nāgehānı

Süvār olmuş **görürler** bir cüvānı (Özkan, 2007: b. 202.)

Çü çengāl ol la'ın üstine düşdi

Kazāyı **gör** ki bögrine ilişdi (Özkan, 2007: b. 1024.)

Vücūdı eylik ileydi sirişte

Dil ü cānuñ severdi bir **görüşde** (Özkan, 2007: b. 355.)

Selāṭīn ortasında zī-mücāhid

Zihī esrār-ı kevneyne **müşāhid** (Özkan, 2007: b. 1347.)

Anlamak/İdrak Etmek

Bulunmadı ziyāde altı yüzden

Ḥaber taḥkīkīni **añla** bu sözden (Özkan, 2007: b. 336.)

Rivāyet böyle itdiler ḥaberde

Degül ğaybetde **bil** piş-i nazarda (Özkan, 2007: b. 1325.)

Ziyāde eyleseydüm rağbetini

Bilelerdi yiyenler lezzetini (Özkan, 2007: b. 1402.)

Senüñdür cümle işlerde irādet

Ki sūd itmez aña fikr ü **ferāset** (Özkan, 2007: b. 597.)

Senüñ **idrak** irişmez kudretüñe

‘Aķıl yol bulmaz āḥir ḥikmetüne (Özkan, 2007: b. 326.)

Gel işit ey **şinās** ehl-i sūḥandān

Diyem bir söz mu‘in olursa Yezdān (Özkan, 2007: b. 46.)

Düşünmek

Oturdılar derilüp bir araya

Düşündiler hemān tedbîr ü rāya (Özkan, 2007: b. 322.)

Çü begler gördiler bu sözi ma'kûl

Olurlar **fikr** ü rāy-ı cenge meşgûl (Özkan, 2007: b. 317.)

Didi kim bir araya irdi **fikrüm**

Görüñ kim hayr ola mı şoñra zikrüm (Özkan, 2007: b. 1192.)

Çü başlarına teng olmışdı 'ālem

Yoğ idi **hâtırı** dürüst bir ādem (Özkan, 2007: b. 1045.)

Firengistān ilinden bir niçe mîr

Biri biriyle itmiş **rāy** u tedbîr (Özkan, 2007: b. 211.)

İderler her biri tedbîrile **rāy**

Çılurlar söz ile birbirini bay (Özkan, 2007: b. 559.)

Çü begler gördiler bu sözi ma'kûl

Olurlar fikr ü **rāy**-ı cenge meşgûl (Özkan, 2007: b. 317.)

Bu fikr ü **re**'y ile **kal**'a alınmaz

Ne kadar kem ise mağlûb olunmaz (Özkan, 2007: b. 730.)

Üçüncü yâri zî'n-nüreyin-i 'Oşmân

Anuñ **re**'yidurur tertîb-i Kur'ân (Özkan, 2007: b. 23.)

Çün olduğ ol umudan böyle nevmîz

Ki kılduğ **şanulardan** cümle perhîz (Özkan, 2007: b. 592.)

Meger küffâr itmişdi **ta**'**âkul**

Çomışdı yollar üstinde çaravul (Özkan, 2007: b. 1284.)

Yazı Yazma

Velîkin mu'teber kırk biñ er idi

Hisâbile bular **der-defter** idi (Özkan, 2007: b. 86.)

Kimisinüñ yarağı zarb-zendi

Girip cem'iyete **yazar** bu zendi (Özkan, 2007: b. 491.)

Vaşıyyet-nâme **yazdı** her birisi

Ki evlerine irgerü dirisi (Özkan, 2007: b. 402.)

Kimisinüñ yarağı zarb-zendi

Girip cem ‘iyyete **yazar** bu zendi (Özkan, 2007: b. 74.)

Yazup her birisi mektüb-ı ahvāl

İderler her diyāra anı irsāl (Özkan, 2007: b. 73.)

Yas Tutma

Derilip bir araya **yas** iderler

Göñüller gözgisini pas iderler (Özkan, 2007: b. 813.)

İdip üstine üç gün üç gece **yas**

Göñülde kodıları pas üstine pas (Özkan, 2007: b. 1059.)

Yorgunluk

Kimi **yorgun** idi ceng eylemekden

Ġazā üstine āheng eylemekden (Özkan, 2007: b. 752.)

Yorılmışlardı ġāzīler tamāmı

İdemezlerdi cenge ihtimāmı (Özkan, 2007: b. 1106.)

Sarhoşluk

Ḳamu erkek dişi oġlan u ‘avrat

Ḳalup hayrān u **mest** olmışdı hayret (Özkan, 2007: b. 638.)

Kimi olmuşdı hāline perişān

Tefekkürde alupdı **mest** ü hayrān (Özkan, 2007: b. 1111.)

Hayrete Düşmek/Şaşkınlık

Cebe cevşenle geydiler ualı

Daı berkitdiler **deng** ü duvālı (Özkan, 2007: b. 905.)

Şu kim açmaa var idi mecāli

Bırakdı ratı vü **deng** ü düvāli (Özkan, 2007: b. 1181.)

amu erkek dişi olan u ‘avrat

alup hayrān u mest olmuşdı **ayret** (Özkan, 2007: b. 638.)

‘Araşāt idi şan opdı ıyāmet

Kime ayret irişdi kime fırsat (Özkan, 2007: b. 642.)

Aldı elinden ‘Aljnūñ Muştafa

aldı **ayretde** ‘Aliyyü’l-Murtaza (Özkan, 2007: b. 1411.)

Şınıp düşmen atı mazūn olurlar

Murāda ermeyüp **mabūn** olurlar (Özkan, 2007: b. 812.)

Sabır/Tahammül

Dir idi içine şıgrınmayıp top

Giderem cenge **şabrum** kalmadı top (Özkan, 2007: b. 535.)

Uyku/Rüya

Hişār ehlini kıldılar haberdār

Olurlar **uykudan** bir laḥza bīzār (Özkan, 2007: b. 841.)

Uyumaz kōrkudan tahtından düşmen

Harām olur kılıç çekdükde mesken (Özkan, 2007: b. 184.)

Uyumazlardı irince şabāḥa

Ki meşgūl idiler zūhd ü şalāḥa (Özkan, 2007: b. 441.)

Uyur düpdüz cihān bulup ḥuzūrı

Ki görmezlerdi rāḥatdan kuşūrı (Özkan, 2007: b. 179.)

Cihān **uyurdu** görüp ‘adl-dādı

Ki almışlardı rāḥatdan murādı (Özkan, 2007: b. 160.)

Hasta

Kimi **ḥasta** yaturdı kimi mecrūḥ

Kimi ışmarlamışdı ıssına rūḥ (Özkan, 2007: b. 1109.)

Erenlerden bayı bulmuşdı noķşān

Kimi ölmüşdi kim **hastaydı** penhān (Özkan, 2007: b. 751.)

Şu deñlü oldılar ceng üzre meşğül

Kimi öldi kimisi oldı **ma'lül** (Özkan, 2007: b. 1091.)

Ölüm

Çıkıp baķdurmaz idi al'adan merd

Dir idi mergüñe **merg** derdüñe derd (Özkan, 2007: b. 486.)

Olup cennet ü dıdār ile mersüm

Ebed oldı iki 'ālemdede **merhüm** (Özkan, 2007: b. 551.)

atılup her birisi sürisine

Ki yüklendi **ölüsi** dirisine (Özkan, 2007: b. 88.)

Didi vü göç buyurdı çerisine

Ki yüklendi **ölüsi** dirisine (Özkan, 2007: b. 901.)

Çü putlardan vü acuñ ulusından

Dilerüz bezmeyeler **ölüsinden** (Özkan, 2007: b. 1065.)

Halāş olmadı **ecel** pençesinden

Hemān el çekdi bānuñ hufçesinden (Özkan, 2007: b. 1030.)

Ecelden kurtulup ger sağ olavuz

İki ‘ālemde yüzi ağ olavuz(Özkan, 2007: b. 394.)

Övme

Cihān **fahri** vü maḥbūb- Hüdādur

Aña vaşl olmayan Hāḫdan cüdādur (Özkan, 2007: b. 15.)

Anuñ çün kim buyırdı **fahri-i ‘ālem**

Muḫammed seyyid-i evlād-ı ādem (Özkan, 2007: b. 240.)

Gördiler **fahri-i cihān** ol pür-şafā

Murtazā vü müctebā vü Muştāfā (Özkan, 2007: b. 1408.)

Anda olanlar bu ḫāli gördiler

Her biri **medḫ** ü şenālar canına (Özkan, 2007: b. 1413.)

Çoğa dut az ise bu **medḫi** dilden

Du‘ālar ola bî-ḫad cān u dilden (Özkan, 2007: b. 365.)

Anun çün itmedüm **medhîni** tafşil

Ki 'âlemde çok olur kâl ile kııl (Özkan, 2007: b. 364.)

Anuñ vaşfin tamâmet idemez dil

Çü olmaz **midhâti** dil ile hâşıl (Özkan, 2007: b. 372.)

Ne deñlü eyler iseñ vaşfa kâbil

Çü olmaz **midhâti** vaşf ile hâşıl (Özkan, 2007: b. 108.)

Murâd anılmadan her dem du'âdur

Tahiyy'ât-ı şafî şükr ü **şenâdur** (Özkan, 2007: b. 1398.)

Kemâl-i nefsi ura şad du'â-bâd

Tahiyyât-ı şafî şükr ü **şenâ-bâd** (Özkan, 2007: b. 1399.)

Niçe bunuñ gibi idüp sitâyiş

Olur hâşıl gönüllerde küşâyiş (Özkan, 2007: b. 426.)

Şükür

Sañadur bendeñüñ **şükr** ü sipâsı

Ki maqbûl oldu her pîrûñ du'âsı (Özkan, 2007: b. 1049.)

Eger **şükr** eylesen ni‘metlerine

Şükür irişmeye biñde birine (Özkan, 2007: b. 11.)

Ayrılık

İtā‘atdür hemān emrine maķşūd

‘İbādından çü **farķ** oluna ma‘būd (Özkan, 2007: b. 13.)

Bize gösterme yā rabbī **firāķı**

Esir olmak od ile ihtirāķı (Özkan, 2007: b. 774.)

Buluşup hem havātīn ü kız oğlan

Firāķ odıla yaķarlar idi cān (Özkan, 2007: b. 775.)

Yüreklerini toğrar tığ u hasret

Yaķardı içlerini **nār-ı fürķat** (Özkan, 2007: b. 769.)

Eger fırsat ola bize ya **fürķat**

Görelüm işbu dem anı ğanīmet (Özkan, 2007: b. 783.)

Didiler kim ne hāşıl ağlamakdan

Ciger **hicr** āteşiyile tağlamakdan (Özkan, 2007: b. 1062.)

Firāk ile yanıp çok ağladılar

Ciger hicrān odıyla tağladılar (Özkan, 2007: b. 965.)

Ḥabīb-i Ḥaḳ Muḥammed ḥazretinüñ

Doğuz yüz yedisiyle **hicretinüñ** (Özkan, 2007: b. 52.)

Gelip bir yire itdiler **vedā'ı**

Ḳoyup ğavğa götürdiler şudā'ı (Özkan, 2007: b. 403.)

Usanma/Sıkılma

Buñalıp cengi bir dem terk iderler

Girip uğru ḳapudan berk iderler (Özkan, 2007: b. 1303.)

Ġam ile içlerin dutar **melālet**

Bu zulmetden daḫı artar zalālet (Özkan, 2007: b. 1055.)

Helāk eyler bizi yoksa **melālet**

Ki olduk şāz iken 'ayn-ı kasāvet (Özkan, 2007: b. 816.)

Melāletden çü küffār oldılar pūs

Hasedden içlerine düşdi nāmūs (Özkan, 2007: b. 876.)

Gayret/Çalışma

Şu deñlü **cehd** kılmışlardı cenge

Ki hiç âdem dimezlerdi Firenge (Özkan, 2007: b. 521.)

Niçe gündür ki yoluñda **çalışduğ**

Yadıduğ âşinâ olduğ bilişduğ (Özkan, 2007: b. 1152.)

Dürüşdi hayli bulmadı halâşı

Vefâ kılmadı dağı dest ü pāsı (Özkan, 2007: b. 1026.)

Didiler kim nedür bu bizde ğaflet

Ya niçün etmezüz dġn üzre **ğayret** (Özkan, 2007: b. 61.)

Ğuşansın biline **ğayret** ğuşağın

Pes alsın eline nuşret yarağın (Özkan, 2007: b. 388.)

Ğanı ‘âr u ya ğanı **ğayret-i dġn**

Ğılıç üstinde olup kesmezüz kġn (Özkan, 2007: b. 663.)

Bir uğurdan gelüp itdiler **ıkdām**

Şeb ü rüz itmediler bir dem ārām (Özkan, 2007: b. 688.)

Niçe yār-i qadimi niçe hūddām

Hücūm itdiler ü kıldılar **ikdām** (Özkan, 2007: b. 1019.)

Şafā **kesb** idesin bu tuhfе sözden

Ki ancak tuhfе budur tuhfе sözden (Özkan, 2007: b. 153.)

Gelüp cem‘ oldı anda cümle varı

Üleşdiler olunan **kesb** ü kārı (Özkan, 2007: b. 294.)

Şu deñlü eylediler cenge **himmet**

Ki hiç virmediler küffāra fırsat (Özkan, 2007: b. 546.)

Bular şeksüz habıbüñ ümmetidür

Bu devletler hep anuñ **himmetidür** (Özkan, 2007: b. 622.)

Arzu/İstek

İtā‘atdür hemān emrine **maşşūd**

‘İbādından çü farq oluna ma‘būd (Özkan, 2007: b. 13.)

Çü yarın ceng-i sultānı olısar

Kamuñuz cümle **maşşūdın** bulısar (Özkan, 2007: b. 562.)

İlāhî kullaruñı ber-**murād** it

Ƙođıl ‘adlı bizi luţfuñla yād it (Özkan, 2007: b. 1383.)

Murād-ı nefis ü dil mesrūr olsun

Velî düşmenleri maǵhūr olsun (Özkan, 2007: b. 190.)

Gelip küfr ehli bize lā-tekellūf

Murādınca ide her dem taşarruf (Özkan, 2007: b. 627.)

Bunı diyip iderlerdi münācāt

Ulu Ƙapudan isterlerdi **ħacāt** (Özkan, 2007: b. 601.)

Bunı diyip iderlerdi münācāt

Ƙılurlardı Ĥüdāya ‘**arz-ı ħacāt** (Özkan, 2007: b. 637.)

Muħammed dīnine hem itdi **raġbet**

Ki buldı her memālik üzre fırsat (Özkan, 2007: b. 63.)

Ziyāde eyleseydüm **raġbetini**

Bilelerdi yiyenler lezzetini (Özkan, 2007: b. 1402.)

Yalvarmak

Dilerüz Һazretüñden dād u **feryād**

Bizi düşmen elinden eyle āzād (Özkan, 2007: b. 615.)

Ola kim Һoyavuz dünyāda bir ad

Alavuz Һanlumuzdan dād u **feryād** (Özkan, 2007: b. 1073.)

Gelüñ biz de idelüm isti'āze

Şürü' eyleyelüm ҺaҺқа **niyāza** (Özkan, 2007: b. 384.)

Getürürler daҺı Allah āvāzın

İderdi her biri ҺaҺқа **niyāzın** (Özkan, 2007: b. 1282.)

İdüp niҺe bunuñ gibi **taҺarru'**

Һüdādan yāri Һıldılar tavaҺķu' (Özkan, 2007: b. 333.)

Çü her biri göge dutdı gözini

TaҺarru'la ҺaҺа dutdı yüzini (Özkan, 2007: b. 588.)

Bizüm dağı penāhumuz apuñdur

Dağı **yalvaracağumuz** apuñdur (Özkan, 2007: b. 1150.)

Geh olur **yalvarurlardı** Hüdāya

İde anlara lufindan hidāye (Özkan, 2007: b. 967.)

Affetmek/Bağıqlamak

u yirde kim ola sehv ile nisyān

Keremden ‘**afv idip** yazmaya noşān (Özkan, 2007: b. 1388.)

u deñlü gördiler ‘adl ü **amānı**

Hi añmazlar idi Nuirevānı (Özkan, 2007: b. 167.)

Emānından durur devrinde İslām

Horasan u ‘Irāk u Mısr ile ām (Özkan, 2007: b. 178.)

Girip her biri **bağı** ile araya

Görüp atrānı gelmezdi buraya (Özkan, 2007: b. 714.)

Bunı diyip iderlerdi **münacāt**

ılurlardı Hüdāya ‘arz-ı hācāt (Özkan, 2007: b. 637.)

Bunı diyip iderlerdi **münacât**

Ulu apudan isterlerdi hâcât (Özkan, 2007: b. 601.)

Üşengeç

amu ılsun yarağını müretteb

Kimesne ayru almasın müseyyeb (Özkan, 2007: b. 1317.)

4. GAZAVÂT-NÂME-İ MİDİLLİ'DE GEÇEN SAVAŞ VE MUSİKİ ALETLERİ

16. Yy. Osmanlı Devleti'nin yükselişini tamamladığı, sınırlarının en geniş seviyeye ulaştığı hem tarihi hem de edebi bakımdan büyük gelişmelerin yaşandığı önemli bir yüzyıldır. Sanatın ve tarihin birbirine paralel olarak zirveye ulaştığı bu yüzyılda yapılan savaşlar hep zaferle sonuçlanmıştır. Gazavât-nâme-i Midilli'de 16. yüzyılda yazılmıştır ve bu döneme ait savaşları anlatmaktadır. Eser hem yazıldığı dönemden dolayı hem de konusu bakımından içerisinde savaş ve musiki aletleri ile ilgili birçok unsur barındırmaktadır. Şair, eserinde bu aletlerden bahsederken, edebi yönleri ile tasvir etmek yerine gerçek anlamları ile kullanmıştır. Eserde geçen savaş ve musiki aletlerini genel olarak şu başlıklar altında değerlendirmek mümkündür:

Kılıç

Uyumaz korkudan tahtından düşmen

Harâm olur **kılıç** çekdükde mesken (Özkan, 2007: b. 184.)

Dağı yoldaş olurdu mü'minîne

Kılıç şalardı dâ'im müşrikîne (Özkan, 2007: b. 625.)

Çekeydi Hamza-veş küffâra **şimşir**

İdemezlerdi kurtulmağa tedbîr (Özkan, 2007: b. 360.)

Çeküben ehl-i İslâm üzre **şimşir**

Yöneldi her yañadan kal'aya tîr (Özkan, 2007: b. 483.)

Eline **tiĝ** koltuĝına gönder

Ki pehlūsına mec biline hançer (Özkan, 2007: b. 455.)

Yüreklerini toĝrar **tiĝ** u hasret

Yaĝardı içlerini nār-ı fūrkat (Özkan, 2007: b. 769.)

Ok ve Yay

İricek katı yaydan düşmene **oĝ**

Dutup bögrini bir kez dir idi oĝ (Özkan, 2007: b. 526.)

Ĝayıbdan **oĝ** ki düşmene iredi

Ki ‘ömri defterin ol dem dürerdi (Özkan, 2007: b. 540.)

Ķaradan cānibin on biñ demürlü

Süñülü ĝarbelü **yaylu** vü **oĝlu** (Özkan, 2007: b. 1206.)

Ķamusı dört yüz er idi yaraĝlu

Tüfeklü vü ĝamu **yaylu** vü **oĝlu** (Özkan, 2007: b. 1273.)

‘Adūdan ŝaĝlayup her bir maĝāmı

Atarlar **ĝavs-i himmetden sihāmı** (Özkan, 2007: b. 539.)

Çeküben ehl-i İslām üzre şimşir

Yöneldi her yañadan al‘aya **tir** (Özkan, 2007: b. 483.)

Geh olur derilip niçe merdān

İderler düşmen üzre **tir-i bārān** (Özkan, 2007: b. 525.)

Sünü, Kargı ve Kalkan

Yarağ idüp on iki biñ zırırh-püş

Süñüler elde alkān yayı ber-düş (Özkan, 2007: b. 452.)

Süñüler üzre dikip kellesini

onadurlar hişāruñ kullisini (Özkan, 2007: b. 809.)

O atmaqlıda tiz-endāz idiler

Göricek **argıyı** şahbāz idiler (Özkan, 2007: b. 1096.)

Yarağ idüp on iki biñ zırırh-püş

Süñüler elde **alkān** yayı ber-düş (Özkan, 2007: b. 452.)

ılıç **alkān** u gönder āk ākı

Götürdi milk-i ‘Oşmān u ‘Irāı (Özkan, 2007: b. 577.)

Nacak

Durup her biri bağlandı yarağın

Ƙılıcın Ƙalkanın tır ü **nacağın** (Özkan, 2007: b. 396.)

Dutardı her biri elde **nacağın**

Yüreklenürdi gördükçe yarağın (Özkan, 2007: b. 454.)

Top

Büyük **toplaruñ** işit vaşf-ı hâliñ

Saña taqrır idem bir bir maqâlin (Özkan, 2007: b. 501.)

‘Ale’ t-tertib **topları** içine

Yatırmuşlardı başından Ƙıçına (Özkan, 2007: b. 472.)

Dir idi içine şıgrınmayıp top

Giderem cenge şabrum Ƙalmadı **top** (Özkan, 2007: b. 535.)

Tüfek

Kimisi râst Ƙılmışdı **tüfengin**

İderdi anuñ ile Ƙal‘a cengin (Özkan, 2007: b. 489.)

Tüfeng âvâzı vü topuñ şadâsı

Sanayduñ indi tañrınuñ Ƙazâsı (Özkan, 2007: b. 575.)

Eger hātūn eger tāze kız oġlān

Silāh alıp gözedürlerdi meydān (Özkan, 2007: b. 1100.)

Bir uğurdan hemān vakt-i şabāhın

Hücūm itdiler aldılar **silāhın** (Özkan, 2007: b. 1089.)

At

Kaçan sürseydi meydān naṭ'ına **at**

Bir oyunda olurdu niçe şeh māt (Özkan, 2007: b. 361.)

Bir uğurdan 'adūya **at** şalalum

Ki Allāhdan ġazāmuzdın bulalum (Özkan, 2007: b. 391.)

Bile girip deñize şaldılar **at**

Ütüp oyunlarını itdiler māt (Özkan, 2007: b. 419.)

Gemi

'Adedde yüz **gemi** geldi beyāna

Girüp içine oldılar revāne (Özkan, 2007: b. 102.)

'Adü gelmez idi dā'iresine

Gemi uğramaz idi yöresine (Özkan, 2007: b. 106.)

Degül idi göze mestür u pinhân

Otuz göge vü barça vü **qalyân** (Özkan, 2007: b. 103.)

Ne barça vü ne **qalyân** u ne göge

Şanurduñ külegi irmişdi göge (Özkan, 2007: b. 104.)

Yigirmi yidi **qayıq** dañi yüzden

Rivâyet itdi râviler bu yüzden (Özkan, 2007: b. 114.)

Kimi **qayıq** kimisiydi qadırğa

Olurlardı biri birine arqa (Özkan, 2007: b. 1264.)

Degül idi göze mestür u pinhân

Otuz **göge** vü barça vü qalyân (Özkan, 2007: b. 103.)

Ne barça vü ne qalyân u ne **göge**

Şanurduñ külegi irmişdi göge (Özkan, 2007: b. 104.)

Zırh

Yarağ idüp on iki biñ **zırh-püş**

Süñüler elde qalkın yayı ber-düş (Özkan, 2007: b. 452.)

Çü gâziler görürler gitdi düşmen

Dağınurlar silâh ü cebe **cevşen** (Özkan, 2007: b. 1353.)

Eñ evvel altı yüz **cevşenlü** atlu

Ƙamu ‘ifri̇te benzer di̇v şıfatlu (Özkan, 2007: b. 280.)

Harbe ve Zenberek

Niçe tıg ü niçe **harbe** niçe ok

Doğunurdi gayıbden düşmene çok (Özkan, 2007: b. 996.)

Ki ellerine alurlardı **harbe**

‘Adü yüz döndürüp dimezdi zarbe(Özkan, 2007: b. 1176.)

Çıkamazlardı okdan **zenberekden**

Ƙuracağ yir bulamazdı tüfekden (Özkan, 2007: b. 920.)

Anuñ kim **zenberek** idi yarağı

Nişānlardı yaqını vü uzağı (Özkan, 2007: b. 485.)

Zencir

‘Ināyet birle kılğıl bize tedbir

Ve illā boynumuza geçdi **zencir** (Özkan, 2007: b. 612.)

Revā görüp bu sözi ehl-i tedbîr

Geçürdiler hemân boynına **zencîr** (Özkan, 2007: b. 1242.)

Urgan

Durup her gemi başında niçe er

Çeküp **urğanlarımı** aldı lenger (Özkan, 2007: b. 143.)

Raht

Alurlar **raht** u baht u hayli esbâb

Koyup ortada taqsîm ider aşhâb (Özkan, 2007: b. 1358.)

Şu kim kaçmağa var idi mecâli

Bırakdı **rahtı** vü deng ü düvâli (Özkan, 2007: 1181.)

Anuñ ardın başa bir dahı sahtı

İrişip barçaya dir divdi (?) **rahtı** (Özkan, 2007: b. 1255.)

Def

Dutardı 'âlemi ğavġası **defüñ**

Çalınurdı içinde degme şafuñ (Özkan, 2007: b. 910.)

Düdük

Çalarlar idi bir dahı **düdükler**

Ki cünbüşde idi her bir bölükler (Özkan, 2007: b. 1084.)

İklık

Kimi çalar lavuda kimi **ıklık**

Kim avurdın ötürür kimi şıklık (Özkan, 2007: b. 305.)

Çalardı kimi elde **ıqlıgını**

Kimisi ağzıyla şıklığını (Özkan, 2007: b. 567.)

Kûs

Urup her bir tarafından tabl u **kûsı**

Savaş itmegün açıldı kapısı (Özkan, 2007: b. 479.)

İdüp şāzî **uruldı kûs-ı harbî**

Nefîr āvāzı dutdı şark u garbı (Özkan, 2007: 428.)

Lavuda

Kimi çalar **lavuda** kimi ıklık

Kim avurdın ötürür kimi şıklık (Özkan, 2007: b. 305.)

Şabāh oldı çalındı cümle şafdan

Kaval u **lavuda** her bir tarafından (Özkan, 2007: b. 566.)

Nekare

Varup yakın irişdükde hişāra

Çalarlar borı vü tabl u **neķāre** (Özkan, 2007: b. 1281.)

İşidüp añsuzın tabl u **neķāre**

Ki şiddetle çalınur āşikāre (Özkan, 2007: b. 1286.)

İdüp cengi giderlerdi hişāra

Dögülürdi dahı tabl u **nekāre** (Özkan, 2007: b. 1292.)

Ney

Çalarlar yiryirin **ney** ü kavalı

İşāretdür ki budur ceng-i ‘ālī (Özkan, 2007: b. 909.)

Tabl

Urup her bir tarafından **tabl** u kūsı

Savaş itmegün açıldı kapısı (Özkan, 2007: b. 479.)

Çalındı kulleden tabl-ı beşāret

Didiler eylediler resm ü ‘ādet (Özkan, 2007: b. 429.)

Saz

‘Amel idip şalāt ile şalāhı

Bile daқındılar **sāz** u silāhı (Özkan, 2007: b. 797.)

Alurlar çü ele **sāz** u silāhı

Ġazā ehline iderler şalāhı (Özkan, 2007: b. 1354.)

Pes andan girdiler germ ile **sāza**

Ser-i ceng urdılar gerden-dırāza (Özkan, 2007: b. 304.)

SONUÇ

Bu tez çalışması ile 16. yy. divan şairlerinden olan Gubârî'nin mesnevisindeki söz varlığı örneklerle birlikte ortaya konulmuştur. 1418 beytin bulunduğu Gazavât-nâme-i Midilli'de öncelikle kelimeler ve kelime grupları tespit edilip internet tabanlı Tebdiz sisteminin de yardımıyla bunlar alfabetik sıraya konulup tek tek anlamlandırılmıştır. Bu işlemin sonucunda da “bağlamlı dizin ve işlevsel sözlük” adlı bir çalışma meydana getirilmiştir. Eserdeki kelimeler anlamlandırılırken çeşitli sözlüklerden istifade edilmiş ve bazı kelime veya kelime gruplarının anlamları verilirken bağlam dâhilinde mecaz anlamları da belirtilmiştir. Tezin ana kısmını hazırlanan bu sözlük çalışması oluşturmaktadır.

Dört bölümden oluşan tezde birinci bölümde Gubârî hakkında bilgiler verilip şairin kim olduğu, kimliği ile ilgili elde edilen bilgiler sunulmuştur. Daha sonra ise Gazavât-nâme-i Midilli hakkında bilgi verilip eser tanıtılmıştır. İkinci bölümde ise şairin kullandığı kelimelerden ve eserindeki mana dünyasından yola çıkılarak eserin mahiyet dünyası irdelenmiştir. Deyimler, atasözleri, kelime grupları, alıntılar ve Gubârî'nin üslûbunun temel özelliklerinden olan terkiplerin alfabetik sıralaması yapılmış ve işlevsel anlamlar saptanmıştır. Eserdeki her bir kelime ve tamlamanın bağlama göre ne anlama geldiği açıklanmış, sözcüklerin değişen yan ve mecaz anlamları ile hangi bağlamda ve hangi anlamda kullanıldığı açıklanmıştır. Daha sonra şairin dil ve üslûp özellikleri incelenip eser içerisinde kullandığı ünlem, edat, bağlaç, zıtlık, tamlama ve birleşik fiil kullanımıyla ilgili bilgiler ve örnekler verilmiştir. Üçüncü bölümde ise şairin psikolojik tasvirlerinin yanı sıra fiil ve hâl tasvirleri de örneklerle açıklanmıştır. Dördüncü bölümde şairin eserinde bahsettiği savaş ve musiki aletleri belirlenmiş ve bu aletlerle ilgili olan beyitler verilmiştir. Çalışmanın temelini oluşturan sözlük kısmı hacimli olduğu için ekler kısmında sözlükten küçük bir bölüm verilmiştir. Öncesinde sözlük kullanma klavuzu verilerek, sözlük hakkında genel bilgiler vermeye çalışılmıştır.

Genel olarak sade bir üslûbu tercih eden Gubârî'nin asıl amacı yaşanan olayları anlatmak olduğundan hemen her türlü psikolojik hal ve bu halleri yansıtan eylemlere yer verdiği görülmektedir. Şairin savaş sahnelerini tasvir ederken yaşananları tüm çıplaklığıyla gözler önüne serdiği ve hem kendi hem de askerlerin ruh halini başarılı bir şekilde okuyucuya yansıttığını söylemek mümkündür.

Bu inceleme Gubârî hakkında yapılan ilk değerlendirme olmasa da sözlük olma bağlamında ilk çalışmadır. Bugüne dek Gubârî hakkında çok fazla çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın şair hakkında önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu çalışma ile Gubârî'nin üslûbu daha anlaşılır bir hale getirilmiştir. Bu da Gubârî'nin üslûbu ile dönemin diğer şairlerinin üslûbunu mukayese etme imkânını sağlamıştır. Böylece hazırlanan tez, üslûp alanında yapılacak diğer çalışmalara kaynaklık edebilecektir.

Gubârî eserinde doğduğu, yaşadığı yerlere ve kimliğine ilişkin az da olsa bilgiler verir. Bu bilgiler şairin, aynı mahlası taşıyan diğer şairlerden ayırt edilmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca şair yaşadığı dönemin ve bölgenin sosyo-kültürel özelliklerine ait bilgileri de eserinde vermektedir. Bu bilgiler bize şairin yaşadığı dönem hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle savaş teknikleri ve savaş araç gereçleriyle ilgili geniş bir kelime hazinesi mevcuttur.

16. yy'da öne çıkmamış şairler ve eserleri üzerine yapılacak inceleme ve araştırmaların çoğalması, hem edebiyat tarihimiz hakkındaki bilinmeyenlerin ortaya çıkmasına hem de o dönemin kültürel ve sosyal özelliklerinin ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Acar, S. (2009). *Necati Bey Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aksan, D. (2013). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Aksoy, Ö. A. (1981). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aksoy, Ö. A. (2009). *Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Aktunç, H. (1998). *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü(Tanıklarıyla)*. İstanbul: YKY.
- Arslan, M. (2004). *Argo Kitabı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı
- Banguoğlu, T. (2007). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Büngül, N. R. (1939). *Eski Eserler Ansiklopedisi*. İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi.
- Cebecioğlu, E. (2005). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları.
- Çelik, N. (2016). *Edirneli Şevki Divanı Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Devellioğlu, F. (1941). *Türk Argosu (Tarihçe ve Küçük Sözlük)*. Ankara: Recep Ulusoglu Basımevi.
- Devellioğlu, F. (2010). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Akaydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2009). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, C. (2009). *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, D. (2000). *Edebiyatımızda Atasözleri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Eyüboğlu, E. K. (1973). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler(Tabirler)*. İstanbul: Doğan Kardeş Matbaacılık.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1994). *Divan Şiiri*. 2 Cilt, İstanbul: Say Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1977). *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Sözler*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- İpekten, H. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kadri, H. K. (1928). *Türk Lügati II*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Kadri, H. K. (1943). *Türk Lügati III*. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Kadri, H. K. (1927). *Türk Lügati I*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Kadri, H. K. (1945). *Türk Lügati IV*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.

- Kanar, M. (2009). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Karaköse, S. (2013). "Bir Elif Çekmek: Klasik Edebiyatımızda Elif". Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S: 2/1, s. 199-228.
- Kırkılıç, A ve Sancak, Y. (hızl.) (2009). *Ahterî Mustafa Efendi Ahterî-i Kebir*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kırkılıç, A. (hızl.) (1999). *Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi Lehçetü'l-Lügat*. Ankara: AKM Yayınları.
- Koçu, R. E. (1958-1973). *İstanbul Ansiklopedisi*. C.I-XI, İstanbul: İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat.
- Koçu, R. E. (1969). *Türk Giyim, Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. Sümerbank Kültür Yayınları.
- Komisyona (1985-2007). *Büyük Türk Klasikleri*. 14 Cilt, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Komisyona (1997-1998). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. 8 Cilt, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: TDK Yayınları.
- Levend, A. S. (2008). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Levend, A. S. (2005). *Divan Edebiyatı: Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Mengi, M. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ yayınları.
- Muallim Naci. (1995). *Lügat-ı Naci*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Mutçalı, S. (1995). *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Nazîmâ, A. (1319). *Mükemmel Osmanlı Lügati*. İstanbul: Hacı Hüseyin Efendi Matbaası.
- Nazîmâ, A. ve Reşad, F. (2009). *Mükemmel Osmanlı Lügati*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Onay, A. T. (1992). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. hızl. Cemal Kurnaz, Ankara: TDV Yayınları.
- Onay, A. T. (2009). *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. İstanbul: H Yayınları.
- Özkan, Ö. (2007). *Derviş Gubârî Gazavât-nâme-i Midilli (Midilli Kıssası)*. Ankara: Alp Yayınevi.
- Öztuna, A. Y. (1949-1955). *Türk Mûsiki Lügati (Musiki Mecmuasında 15-91 fasiküllerde)*. İstanbul.
- Öztürk, F. (2007). *Bakî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, M. ve Örs, D. (hızl.) (2009). *Mütercim Âsım Efendi Burhân-ı Katı*. İstanbul: TDK Yayınları.

- Pakalın, M. Z. (1946-1956). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 3 Cilt, İstanbul: Maarif Basımevi.
- Pala, İ. (2004). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Püsküllüoğlu, A. (2004). *Türkçenin Argo Sözlüğü*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Salâhî, M. (1313). *Kamûs-ı Osmânî*. İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- Saraçbaşı, M. E. (1997). *Örneklerle Büyük Deyimler Sözlüğü I-II*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Selçuk, B. (2009). *Divan Şiirinde Ses ve Ahenkle İlgili Sanatlara Genel Bir Bakış*. Adıyaman Üniversitesi Ulusal Eski Türk Edebiyatı Sempozyumu (s. 486). Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Yayınları.
- Sertoğlu, M. (1986). *Osmanlı Tarih Lügati*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Sezen, T. (2006). *Osmanlı Yer Adları (Alfabetik Sırayla)*. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayını.
- Soykut, İ. H. (1968). *Unutulmaz Mısralar*. İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Soykut, İ. H. (1974). *Türk Atalar Sözü Hazinesi*. İstanbul: Ülker Yayınları.
- Şemseddin Sami (1317). *Kamûs-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şemseddin Sami. (1889). *Kamusu'l-Alam*. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Şenödeyici, Ö. (2011). *Nâilî Divanı Sözlüğü (Bağlamli Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şentürk, A. A. (2015). “Okçuluk Tarihine Yeni Bir Kaynak Olarak Osmanlı Şiiri”. Mehmet Ali Tanyeri'nin Anısına Makaleler, İstanbul: Ülke Armağan Yayınları.
- Şentürk, A. ve Kartal, A. (2009). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi Metinleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Şimşek, S. ve Uzun T. (1991). *Arapça-Türkçe Deyimler – Kalıp İfadeler – Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Doğan Ofset.
- Şinasi (2003). *Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*. Hzl. Süreyya Beyzadeoğlu, İstanbul: MEB Yayınları.
- Tanyeri, M. A. (1996). *Örnekleriyle Türk Halk Şiirinde Deyimler*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Tanyeri, M. A. (2006). *Örnekleriyle Cumhuriyet Şiirinde Deyimler*. İstanbul: MVT Yayıncılık.
- Tarlan, A. N. (2009). *Fuzûlî Divanı Şerhi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1979). *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*. İstanbul: Umur Yayınları.
- Topaloğlu, B. (1989). *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Genel Müdürlüğü.

- Tökel, D. A. (2016). *Divan Şiirinde Şahıslar Mitolojisi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yayınları
- Tuncer, E. (2016). *Sükkerî Divanı Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük)*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uludağ, S. (2012). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayıncılık
- Yeşilçiçek, V. (1996). *Bazı Edebî Sanatların Belâgât Kitaplarına Göre Tanım ve Tasnifi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, N. (2008). *Fars Mitolojisi Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.

EKLER DİZİNİ

Ek A. Gazavatnâme-i Midilli Sözlüğü (Bağlamlı Dizin ve İşlevsel Sözlük) Kullanma Klavuzu

Bu bölüm tezin sözlük kısmıdır ve toplamda 3086 sayfadan oluşmaktadır. Bundan dolayı ek adı altında cd olarak Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne ve Jüri üyelerine teslim edilmiştir.

Sözlükte;

1. Alfabetik bir sıralama esas alınmıştır.
2. Bağlamlı dizin sözlüklerinin amacı standart sözlükler gibi söz varlığını oluşturan dil öğelerinin kökenini, türünü vb. ortaya koymak olmadığı için örnek alınan bağlamlı dizin sözlükleri gibi bu sözlükte de aynı uygulamaya gidilmiş; kelime kökeni, türü vb. bilgileri gösteren kısaltmalar kullanılmamıştır.
3. Bazı tanıklardaki işlevsel anlamlar ortaya çıkarılırken alt kategorik anlamlar da belirtilmiştir.
4. Anlamlandırmada zorlamaya gidilmemiş, anlamı açıklanamayan sözcük veya sözcük gruplarından oluşan tanıklar, sözlük anlamlarına dayandırılmıştır.
5. Sözlükte kastedilen ilk anlam birinci sırada gösterilirken, bazı durumlarda kullanılan || işaretle yan ve mecaz anlamlar gösterilmiştir.
6. Gubârî'nin sözvarlığı oluşturulurken kaynak gösterilmemiş birçok terkip araştırma yapılan sözlüklerde bulunamadığından bağlama uygun olarak tarafımızca anlam kazandırılmıştır.

Ek B. Metin¹

āb:

1. ābı:-ı

Mesnevi 11

Mısra: **190**

Su II gözyaşı.

189. Şalāh ile sirişt olmuş türābı

190. Şadākatden nüzūl itmişdi ābı

ābād:

1. ābād:

Mesnevi 9

Mısra: **13**

Şenlenmek, bayındır olmak.

13. Zamānıyla zemīn olmuşdı ābād

14. Ki her şahş olmuş idi ğamdan āzād

āb-ı revānı:

1. āb-ı revānı:-ı

Mesnevi 17

Mısra: **30**

Kelime Tipi: -

Akarsu || gözyaşı ırmağı.

29. Bu āteş yakmasun diyü cihānı

30. Seperler dīdeden āb-ı revānı

aç:

1. acı:-ı

Mesnevi 9

Mısra: **66**

Yemek yemesi gereken, tok karşıtı.

65. Alur zarb ile düşmenden ħarācı

66. Toyurur anuñ ile niçe acı

2. acıkmışdı:-ık, -mış, -dı

Mesnevi 19

¹ Bu bölüm eserin sözlük kısmıdır ve toplamda 3029 sayfadan oluşmaktadır. Bu kısımda hazırlanan sözlük çalışmasından örnek sayfalar sunulmuştur.

Mısra: **652**

Yemek yemesi gereken, tok karşıtı.

651. Çağ anuñ üstine oldı havāle

652. Acıkmışdı vü isterdi nevāle

3. **açup:-up**

Mesnevi 8

Mısra: **15**

Açmak, göstermek.

15. Baş açup cümle silkdiler saçlarını

16. Dağı añdılar ulu haçlarını

4. **açar:-ar**

Mesnevi 20

Mısra: **102**

Açmak, göstermek.

101. Gelür dosdoğrı kapudān öñine

102. Açar başını leşker bān öñine

5. **açup:-up**

Mesnevi 8

Mısra: **23**

Yönelmek.

23. Açup yelkeni gitdiler yolına

24. Ki andan şaldılar ‘Osmān eline

6. **açdıqda:-dık, -da**

Mesnevi 7

Mısra: **29**

Açmak.

29. Kanat açdıqda kuş gibi uçardı

30. Niçe mil yiri bir demde geçerdi

7. **açıldı:-ıl, -dı**

Mesnevi 14

Mısra: **74**

Açmak.

73. Urup her bir tarafından taḅl u kūsı

74. Savaş itmegüñ açıldı kapısı

‘aceb:

1. **‘aceb:**

Mesnevi 11

Mısra: 15

Acaba.

15. Dediler kim ‘aceb bu ne gemidür

16. Ya içindeki ne cins âdemîdür

2. ‘aceb:

Mesnevi 19

Mısra: 243

Acaba.

243. ‘Adū dirdi ‘aceb kār-ı Hüdâdur

244. Başumuza ne görünmez kazâdur

‘âciz:

1. ‘âciz:

Mesnevi 19

Mısra: 716

Güçsüz, zayıf, beceriksiz.

715. Haberdârum didi hayli hünerden

716. Dahı ‘âciz degülüm niçe erden

açuban:

1. açuban:

Mesnevi 19

Mısra: 39

Açmak.

39. Açuban her birisi yir yirin baş

40. Didiler kim Hristūs ola yoldaş

açuk dut:

1. açuk dut:

Mesnevi 3

Mısra: 31

Kelime Tipi: -

Açık tutmak.

31. Açuk dut Hâk kelâminâ kulağum

32. Cenâbuña yakîn eyle iragum

açup:

1. açup:

Mesnevi 10

Mısra: 27

Açmak.

27. Açup ol daḥi ḥükm-i padişāhı

28. Didi sen fetḥ-i bāb eyle İlähī

2. açup:

Mesnevi 15

Mısra: 249

Açmak.

249. Bularuñ her biri açup yüzini

250. Şalar merdāne ortaya özini

3. açup:

Mesnevi 17

Mısra: 5

Açmak.

5. Er ü ‘avrat kız u oğlan açup baş

6. Dökerler gözlerinden kan ile yaş

4. açup:

Mesnevi 20

Mısra: 167

Açmak.

167. Çıkarlar gāzīler açup kapuyı

168. İderler her taraftan cüst ü cüyü

‘ad:

1. ‘ad:

Mesnevi 2

Mısra: 27

İsim, şöhret.

27. Anuñ mu ‘cizlerine yokdurur ‘ad

28. Eyü aḥlākına bulmadılar ḥad

2. ‘ad:

Mesnevi 14

Mısra: 46

İsim, şöhret.

45. Kiçi toplarına ḥod yoğ idi ḥad

46. Ne dil ola ki anı eyleye ‘ad

ad:

1. ad:

Mesnevi 10

Mısra: 66

İsim, şöhret.

65. Şerī'at şem'ine pervāne olun
66. Ola kim çıka sizden bir eyü ad

2. ad:

Mesnevi 11

Mısra: 107

İsim, şöhret.

107. Koyasın erlik ile bir eyü ad

108. İdeler 'ālem içre aduñı yād

3. ad:

Mesnevi 19

Mısra: 27

İsim, şöhret.

27. Bugün ben de koyam 'ālemde bir ad

28. Bizi şöñra gelenler ideler yād

4. ad:

Mesnevi 19

Mısra: 395

İsim, şöhret.

395. Ola kim koyavuz dünyāda bir ad

396. Alavuz kanlumuzdan dād u feryād

5. ad:

Mesnevi 20

Mısra: 147

İsim, şöhret.

147. Zihī kuvvet zihī fırsat zihī ad

148. Zihī zāt ü esās ü zihī bünyād

a' dā:

1. a' dā:

Mesnevi 16

Mısra: 47

Düşmanlar, hasımlar.

47. 'Aķıbince bularuñ niçe a' dā

48. Başup bir bir çıkarlar gebr ü tersā

2. a' dā:

Mesnevi 17

Mısra: 82

Düşmanlar, hasımlar.

81. Kimi düşüp ölürdi hançerine
82. Düşerdi heybet a' dā leşkerine

ada:

1. **adasında:-sında**

Mesnevi 10

Mısra: 79

T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev'i kokulu ot. ada tavşanı bir nev'i tavşan.

79. Midilli adasında şu içerler

80. İdüp Hakkâ rükû' ile sücûdî

2. **adada:-da**

Mesnevi 11

Mısra: 44

T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev'i kokulu ot. ada tavşanı bir nev'i tavşan.

43. Keçisin koyunun cümle tavarın

44. Getürdiler sürüp adada varın

3. **adasına:-sı, -n, -a**

Mesnevi 11

Mısra: 24

T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev'i kokulu ot. ada tavşanı bir nev'i tavşan.

23. Bir iki üç deyince irdi pençe

24. Midilli adasına şaldı pençe

4. **adaya:-ya**

Mesnevi 20

Mısra: 11

T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev'i kokulu ot. ada tavşanı bir nev'i tavşan.

11. Gice irişdi geçdiler adaya

12. Şıgındılar kamu Bārī Hūdāya

5. **adaya:-ya**

Mesnevi 20

Mısra: 13

T. is. Her tarafı su ile çevrilmiş kara parçası. ada çayı çay gibi içilen bir nev'i kokulu ot. ada tavşanı bir nev'i tavşan.

13. Geçip adaya çıkdılar gemiden

14. Ki kalmadı hiç anda ādemīden

‘adāvet iderdi:

1. ‘adāvet iderdi:-er, -di

Mesnevi 20

Mısra: **182**

Kelime Tipi: -

Düşmanlık beslemek.

181. Ki her birini dutmuşdı kasāvet

182. İderdi kendi nefsiyle ‘adāvet

‘add:

1. ‘add:

Mesnevi 20

Mısra: **241**

İsim, şan, şöhret, nam.

241. O vaktin ‘add olunurdu tamāma

242. Karīn olsa anuñ bigi hümāma

‘aded:

1. ‘adedde:-de

Mesnevi 7

Mısra: **1**

Sayı.

1. ‘Adedde yüz gemi geldi beyāna

2. Girüp içine oldılar revāne

2. ‘adedden:-den

Mesnevi 19

Mısra: **458**

Sayı, hesap; ebced hesabı.

457. ‘Adūnuñ leşkeri geçmişdi ḥadden

458. Berī idi ḥisāb ile ‘adedden

‘adedsüz:

1. ‘adedsüz:

Mesnevi 10

Mısra: **43**

Sayısız.

43. Tonatmışlar gemilerden ‘adedsüz

44. Yaraqlar ḥoldurup içine ḥadsüz

2. 'adedsüz:

Mesnevi 18

Mısra: **68**

Sayırsız.

67. Yaturmuşlardı şaf şaf her taraftan

68. Atuplardı 'adedsüz değme şafdan

3. 'adedsüz:

Mesnevi 18

Mısra: **76**

Sayırsız.

75. Giden taşlar atılıp her cenāba

76. 'Adedsüz idi gelmezdi hisāba

4. 'adedsüz:

Mesnevi 19

Mısra: **87**

Sayırsız.

87. Atarlardı 'adedsüz zarb-zeni

88. Tagıdurdu oturanı duranı

ādem:

1. ādemīnūñ:-i, -nün

Mesnevi 3

Mısra: **4**

İnsan.

3. Huşuşā Raḥmeten li'l- 'ālemīnūñ

4. Ūmīdivārı cümle ādemīnūñ

2. ādem:

Mesnevi 12

Mısra: **26**

İnsan.

25. 'Adūnuñ korḥu tutmañ çokluğundan

26. Göz anı görür ādem yokluğında

3. ādem:

Mesnevi 14

Mısra: **12**

İnsan.

11. Velī zulmetde ġarḳ olmuşdı 'ālem

12. Qasāvetden ferāḥ bulmazdı ādem

4. **âdem:**

Mesnevi 14

Mısra: **146**

İnsan.

145. ‘Adūnuñ ceng idenlerinden eñ kem

146. Hişār üstinde bakdurmazdı âdem

5. **âdem:**

Mesnevi 14

Mısra: **158**

İnsan.

157. Şu deñlü cehd kılmışlardı cenge

158. Ki hiç âdem dimezlerdi Firenge

6. **âdem:**

Mesnevi 19

Mısra: **340**

İnsan.

339. Çü başlarına teng olmuşdı ‘âlem

340. Yoğ idi hâtırı dürüst bir âdem

7. **âdeminüñ:-i, -nün**

Mesnevi 7

Mısra: **40**

1. insan 2. kişi || adam 3. insan || Hz. Âdem 4. yaşam, insan ömrü.

39. Yarağdan içi tolu her geminüñ

40. Hişābı fehme şıgmaz âdeminüñ

8. **âdem:**

Mesnevi 15

Mısra: **334**

1. insan 2. kişi || adam 3. insan || Hz. Âdem 4. yaşam, insan ömrü.

333. Biri eydür di tā sen irmeyince

334. Yüzüñ naşsını âdem görmeyince

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sibel Aydın
Doğum Yeri ve Tarihi : Yeşilhisar/07.04.1992

Eğitim Durumu

Lisans Eğitimi : Bartın Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı
Lisans Öğrenimi : Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar : Pegem Akademi-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

İletişim

E-Posta Adresi : sibel.aydin3839@gmail.com

Tarih : 26/01/2018